

På vej mod uddannelser for bæredygtig udvikling

September 2022

Uddannelses-
partnerskaber for **UBU**

Indledning

Vores verden er præget af en række økonomiske, miljømæssige og sociale kriser: klimaforandringer, biodiversitetskrise og stigende global ulighed. Vi ser ødelæggende oversvømmelser, skovbrande og tørker. Inflationen er markant, energipriserne går gennem loftet og der advares om en decideret forsyningskrise.

Der er fuldstændig afgørende, at disse kriser tages alvorligt og at samfundet omstilles i en bæredygtig retning med respekt for de planetære grænser samt nuværende og fremtidige generationers behov.

Uddannelsessektoren er et centralt element i denne nødvendige omstilling. Skoler og uddannelsesinstitutioner har en væsentlig indflydelse på det nuværende og i særdeleshed det fremtidige samfund. Både fysisk med mange offentlige bygninger, men i særdeleshed gennem dannelsen af elever, lærlinge, studerende og kursister i grundskolen, på ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. Hertil kommer dagtilbud, hvor langt de fleste børn i Danmark får grundlagt den socialisering til fællesskab, som resten af uddannelsessystemet bygger videre på. Folkeoplysningen som historisk har drevet folkelig, demokratisk forandring og øget den lige adgang til uddannelse og ikke mindst voksen- og efteruddannelse, der gennem livslang læring sikrer, at arbejdsstyrken bliver ved med at have viden, færdigheder og kompetencer, der stemmer overens med samfundets behov.

En verden præget af flere slags kriser stiller nye krav til skoler og uddannelsesinstitutioner, der som normsættende institutioner har et særligt ansvar for elever, lærlinge, studerende og kursister. For at skabe et mere bæredygtigt samfund er der brug for uddannelse og dannelse i bæredygtig udvikling. Uddannelse er nøglen til – og en forudsætning for – at skabe et bæredygtigt samfund, fordi uddannelse udvikler og kvalificerer vores tanker om og ageren i verden. Ligesom demokratisk dannelse opdrager til demokratiske værdier, skal uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU) forberede fremtidens borgere til at kunne tage del i opbygningen af bæredygtige samfund.

Tilbage i 90'erne begyndte UNESCO at arbejde med begrebet "Uddannelse for Bæredygtig Udvikling" (UBU) og i dag indgår det i FN's Verdensmål om både kvalitetsuddannelse og ansvarligt forbrug og produktion. Danmark er således, ligesom resten af verdens lande, forpligtet til inden 2030 at sikre, at alle elever har tilegnet sig den viden og de færdigheder, som er nødvendige for at fremme bæredygtig udvikling og at alle mennesker har den relevante information og viden om bæredygtig udvikling og livsstil i harmoni med naturen.

DELMÅL 4.7

UNDERVIS I BÆREDYGTIG
UDVIKLING OG
VERDENSBORGERSKAB

DELMÅL 12.8

GIV ALLE MENNESKER
VIDEN OG FORSTÅELSE
FOR AT KUNNE LEVE
BÆREDYGTIGT

FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling har to specifikke delmål, der forpligter medlemslandene til dels at sikre at børn og unge bliver undervist i bæredygtighed og dels at sikre at befolkningen får viden og forståelse for at kunne leve bæredygtigt. Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (UBU) er et godt svar på det.

Danmark halter imidlertid bagefter vores nordiske naboer og andre lande i EU, når det kommer til bæredygtig uddannelse. Ifølge Nordisk Råds rapport *Mapping Education for Sustainability in the Nordic Countries* fra 2021 er det tydeligt, at Danmark er bagud ift. særligt Norge og Finland, når det kommer til systematisk at integrere uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU) i uddannelsessektoren. Derudover har Tyskland og Irland i mange år haft en national handleplan for uddannelse for bæredygtig udvikling, der beskriver både konkrete mål og delmål for alle uddannelsesniveauer og redegør for, hvilke beslutningstagere, der har ansvar for at implementere hvad.

I december 2020 anbefalede Folketingets 2030-panel, at bæredygtig udvikling også i Danmark bliver en national prioritet, der integreres i undervisningen på alle niveauer, og at der arbejdes systematisk med området. I foråret 2021 gik 12 organisationer fra elev- og studenterbevægelsen og Den Grønne Ungdomsbevægelse (tidl. Den Grønne Studenterbevægelse) sammen om kampagnen *Uddannelser for Fremtiden*, der krævede mere fokus på bæredygtighed i hele uddannelsessektoren. På baggrund af denne kampagne blev der i Folketinget indkaldt til samråd med Børne- og Undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil (S) og daværende Uddannelses- og Forskningsminister, Ane Halsboe-Jørgensen (S).

I månederne efter samrådet gik 12 personer sammen om at udarbejde et forslag til en national handlingsplan for uddannelse for bæredygtig udvikling, et initiativ, som fik opbakning fra 24 organisationer fra uddannelsessektoren, før handleplanen blev overrakt 13. januar 2022 til Børne- og Undervisningsministeren. Ministeren gav sin støtte til at igangsætte første fase af projektet, og nedsatte otte partnerskaber med den opgave at indsamle viden og udarbejde konkrete anbefalinger til, hvordan uddannelse for bæredygtig udvikling kan fremmes i Danmark gennem lovgivning, bekendtgørelser, partnerskaber, støttestrukturer mm.

Handleplanens overordnede målsætning er:

At sikre rammerne for, at alle elever, studerende og kursister på alle uddannelsesniveauer og -områder modtager uddannelse for bæredygtig udvikling med udgangspunkt i en helhedstænkning af institutionen hvor bæredygtighed tænkes ind i både undervisning, drift, ledelse og samarbejde med det omgivende samfund.

Siden marts 2022 har de otte partnerskaber arbejdet intenst ud fra en fælles vision om at fremme uddannelse for bæredygtig udvikling på tværs af uddannelsessektoren i Danmark.

Partnerskabernes fokus har været at skabe forandringer gennem vidensdeling og udvikling af anbefalinger til politikere og andre aktører ud fra en anerkendelse af, at den nuværende udvikling skal gå meget hurtigere og at der er brug for en systematisk tilgang til uddannelse for bæredygtig udvikling i Danmark fremfor enkeltstående initiativer båret af ildsjæle.

Partnerskabernes arbejde har ikke været uden udfordringer, men de opvejes af de stærke gevinster ved partnerskabernes unikke karakter, som både har muliggjort et tættere samarbejde om uddannelse for bæredygtig udvikling internt i de forskellige dele af uddannelsessektoren, men som også har bygget bro mellem partnerskaberne og givet mulighed for øget erfaringsudveksling mellem eksempelvis dagtilbudsområdet og professionshøjskolerne.

Derfor er anbefalingen også, at der igangsættes en proces, der understøtter partnerskabernes engagement og med respekt for uddannelsernes autonomi fokuserer på at overvinde strukturelle, økonomiske og videnskæssige barrierer for fremme af uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU).

Organisering af arbejdet

De otte uddannelsespartnerskaber blev igangsat og fik deres kommissorium (se bilag bagerst i rapporten) efter initiativorganisationernes møde med Børne- og Undervisningsministeren d. 21. februar 2022. Mødet vedtog et kommissorium for partnerskaberne, at *Verdens Bedste Nyheder* skulle være ansvarlig for projektet og levere sekretariatsbistand til partnerskaberne mens *We do Democracy* blev valgt som konsulenter for de to konferencer.

Partnerskaberne organiserede sig med en styregruppe bestående af tovholderne fra de otte partnerskaber og sekretariatet. Der har ikke været en formel udpegelsesprocedure til partnerskaberne, men et mål om at sikre, at alle relevante aktører på de specifikke uddannelsesområder er repræsenteret og partnerskaberne har frit kunnet optage nye medlemmer i processen.

I løbet af projektet er partnerskaberne således vokset til at rumme knap 80 organisationer og udgør dermed et historisk bredt samarbejde på tværs af uddannelsesorganisationer, elev- og studenterorganisationer, arbejdsmarkedets parter, forskere, civilsamfund og grønne organisationer.

Hvert partnerskab har været ledet af en eller flere tovholder, der har haft det overordnede ansvar for, at partnerskabet mødtes og leverede de opgaver, der bliver stillet.

Dagtilbud:	Nanna Jordt Jørgensen, <i>lektor og Ph.d. i Uddannelse for Bæredygtig Uddannelse, Københavns Professionshøjskole</i>
Grundskole:	Dorte Lange, <i>næstformand i Danmarks Lærerforening</i>
Erhvervsuddannelser og FGU:	Nina Olsen, <i>vice direktør for Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier</i>
Gymnasiale uddannelser:	Birgitte Vestermark, <i>konsulent Danske Gymnasier</i> <i>*Frem til 1. juli var Alma Tynell, daværende forkvinde for Danske Gymnasieelevers Sammenslutning (DGS), tovholder for partnerskabet</i>
Korte- og Mellemlange Videregående uddannelser:	Jeppe Kiel Christensen, <i>Ph.d. og Forskningsleder af Center for Innovation og Entreprenørskab, VIA University College</i> og Cecilie Stabell, <i>forkvinde for Organisation for Professionshøjskolestuderende (tidl. Studenterforum UC)</i>
Lange Videregående Uddannelser:	Jacob Blasius, <i>forretningsudvalgsmedlem i Danske Studerendes Fællesråd</i> og Maja Kofod Jensen, <i>aktivist i Den Grønne Ungdomsbevægelse (tidl. Den Grønne Studenterbevægelse)</i>
Voksen- og Efteruddannelse:	Michael Lund-Larsen, <i>centerchef for eVidenCenter – Det nationale Videncenter for e-læring</i>
Folkeoplysning:	Elsebeth Gerner Nielsen, <i>formand for Den Danske UNESCO-Nationalkommission</i>

Arbejdet i partnerskaberne

De enkelte partnerskaber har selv været ansvarlige for at afholde møder. Antallet og hyppigheden har varieret fra parternskab til partnerskab.

Arbejdet i partnerskaberne har været præget af stort engagement, skrive lyst og idérigdom. Med kun få måneder til kortlægningen af eksisterende initiativer og identificering af barrierer og løsningsforslag skabte det naturligt nok også et tidspres.

Med den bredde og forskellighed i typen af organisationer, som partnerskaberne rummer – fra store nationale interesseorganisationer til lokale foreninger, kulturinstitutioner og tænketanke – har der været en stor forskellighed i erfaringer, viden og politiske interesser. Hertil kommer, at den sektor, som partnerskaberne er del af, til daglig opererer i et system med centralt vedtagne strukturer og bekendtgørelser og ikke mindst begrænsede ressourcer, hvilket medfører en risiko for, at samarbejder kan ende i kampe om bevillinger og fokus på særinteresser.

I den sammenhæng har partnerskaberne været udtryk for et forsøg på åbenhed, kreativitet og nytænkning. Der har været stor opmærksomhed på ikke at indskrænke de enkelte institutioners og uddannelsers autonomi, men på visse måder snarere opfordre til en udvidelse af den og dermed give mere rum og frihed til uddannelsernes eget arbejde med uddannelse for bæredygtig udvikling.

En stor del af partnerskabernes arbejde har således handlet om at skabe en fælles forståelse af uddannelse for bæredygtig udvikling og nysgerrigt og kompromissøgende møde hinanden i et handlefællesskab med fokus på vidensdeling og udvikling af anbefalinger til politikere og andre aktører.

Partnerskabernes kortlægninger skal ikke ses som udtømmende, men som et stort skridt i retning af et større overblik over, hvordan der arbejdes med uddannelse for bæredygtig udvikling på de forskellige partnerskabers områder. Ved at indsamle viden og dele erfaringer fra både forskning, praksis og elev- og studenterorganisationer i en udpræget "bottom-up" proces er partnerskaberne nået langt og har på rekordtid udarbejdet detaljerede anbefalinger til, hvordan uddannelse for bæredygtig udvikling kan fremmes på deres uddannelsesområde.

Styregruppen

Styregruppen, bestående af tovholderne for de otte partnerskaber samt sekretariatet, har afholdt fem møder fra marts til september, hvoraf to blev afholdt digitalt.

Styregruppen har haft fokus på at holde partnerskaberne orienteret om hinandens arbejde, diskutere tværgående spørgsmål om vidensindsamling, tidsplan, identificering af barrierer og muligheder samt drøfte scenarier for projektets kommende faser og udvikling.

Styregruppen supplerede sig tidligt i processen med Ph.d., professor emeritus ved DPU og bestyrelsesmedlem i RCE-Danmark, Jeppe Læssøe og Ph.d., professor emeritus og medlem af Folketingets 2030-panel, Steen Hildebrandt. Deres mangeårige erfaring med forskning og rådgivning i forhold til folkeoplysning, borgerdeltagelse og uddannelse i relation til bæredygtig udvikling samt ledelse, organisation og samfundsforhold har været et værdifuldt bidrag til styregruppens og partnerskabernes arbejde. Læssøe og Hildebrandt har ligeledes bistået sekretariatet med værdifuld strategisk sparring og udvikling imellem styregruppemøderne og konkret deltaget i seks strategimøder med sekretariatet.

Erfaringerne fra Styregruppen og dens arbejdsform vil med fordel kunne videreføres i det kommende Nationale Råd for Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, da styregruppen i praksis har udfyldt store dele af de roller, som et nationalt råd er tiltænkt.

Erfaringer og anbefalinger til næste skridt i 2022

Den politiske støtte i form af økonomi til sekretariatsbetjening og koordinering af partnerskabernes arbejde har været afgørende for projektet.

På den baggrund er det blevet muligt, ikke mindst takket være den store og i høj grad frivillige indsats "nede fra" – fra organisationer, institutioner og enkeltpersoner – at samle sig om en fælles sag og på tværs af uddannelsessektoren samarbejde om, hvordan uddannelsessystemet, herunder folkeoplysningen, kan bidrage til at adressere de store kriser vores samfund står overfor. Hvis dette potentiale skal forløses, kræver det dog, at der findes betydelige økonomiske midler til gennemførelse af efteruddannelse, forsøgs- og udviklingsarbejde, forskning, udvikling af undervisningsmateriale mm.

Styregruppen og sekretariatet har derfor foreslået Børne- og Undervisningsministeriet, at fase 1 forlænges med tre måneder frem til nytåret 2022/23. Målet er at kunne fastholde momentum og bevare UBU-sekretariatet hos Verdens Bedste Nyheder med sekretariatsbetjening af de otte partnerskaber og med henblik på at operationalisere rapporten, så den vil kunne benyttes som grundlag for en ny fase 2 frem mod 2025. Det vil bl.a. kræve, at der også etableres økonomiske forudsætninger på finanslov 2023 og fremefter til at gennemføre de foreslåede tiltag, beskrevet i de enkelte partnerskabers kapitler.

I perioden frem til nytår vil der blive arbejdet på at etablere partnerskaberne som et mere formelt forum, der kan tage ansvaret for det videre arbejde. Sekretariatet forudser i den forbindelse en fortsat dialog med Børne- og Undervisningsministeren og ministeriet/erne om mulighed for at etablere et Nationalt Råd for UBU ligesom dialogen med en række toneangivende fonde vil fortsætte med henblik på at opnå støtte til forsøgsarbejde, skalering, udvikling af efteruddannelseskurser samt kurser med elever, lærlinge, studerende og kursister i bæredygtig dannelse.

I afsnit "Partnerskabernes arbejde 2023-2025" på side 26 uddybes styregruppens anbefalinger til fortsættelsen af projektet og partnerskabernes arbejde i de kommende år.

Konferencer

Kort efter at projektet blev igangsat, mødtes 70 personer fra alle partnerskaberne til en startkonference d. 21. marts 2022 på Frederiksdal Hotel.

Dagen blev brugt på at etablere samarbejde om den fælles opgave og de fælles muligheder i projektet, afklare spørgsmål og klarlægge partnerskabernes rolle.

Herudover holdt Børne- og Undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil tale og svarede på spørgsmål.

Partnerskaberne samledes igen d. 21. juni 2022 til midtvejskonference i Demokrati Garage. Her deltog 80 personer og dagen blev brugt på at partnerskaberne kunne præsentere og kvalificere deres foreløbige arbejde for hinanden.

De to konferencer blev tilrettelagt og afviklet med bistand fra We do Democracy.

Gennemgående barrierer på tværs af partnerskaberne

I løbet af projektet blev det tydeligt, at der til trods for de enkelte uddannelsesområders særlige kendetegn, udfordringer og muligheder også er en række forhold og strukturer vedrørende både uddannelse, drift og organisering, der i forskellig grad går igen på tværs af partnerskabernes områder.

Det er centralt, at politikere og andre beslutningstagere er opmærksomme på disse forhold, men ligeledes er opmærksomme på, at løsningerne ikke nødvendigvis er ens på tværs af partnerskabernes områder.

Manglende viden

Der mangler viden om bæredygtighed og at undervise i det. Der er behov for at styrke undervisernes kompetencer til at integrere bæredygtighed i undervisningen både ift. pædagogisk didaktisk tilrettelæggelse samt styrkelse af elevers, læringes, studerendes og kursisters

bæredygtige faglighed og dannelse. Der er behov for løbende opkvalificering af lærere og undervisere indenfor uddannelse for bæredygtig udvikling gennem udvikling af tilbuddene om efter- og videreuddannelse. Der er ligeledes et stort behov for forsøgs- og udviklingsarbejde, som kan give mere viden om pædagogisk tilrettelæggelse, om metoder til at nå nye målgrupper etc.

Strategisk ledelse for uddannelse i bæredygtig udvikling

Der er behov for styrket fokus på bæredygtig skole- og organisationsudvikling samt kulturforandring hos strategiske ledere og bestyrelser. Det er centralt, at den strategiske ledelse har fokus på bæredygtighed på skolen/uddannelsesinstitutionen som helhed via "The Whole School approach", som indebærer at bæredygtighed integreres både på det organisatoriske niveau, i driften og i undervisningen, og at ledelsen involverer elever, lærlinge, studerende og kursister i dette arbejde.

For mange krav og stoftrængsel

Uddannelsesinstitutionerne er underlagt mange krav og styringsmekanismer, men der mangler støttestrukturer i lovgivningen, der betoner vigtigheden af at gøre det samlede uddannelsessystem – fra drift til undervisning – mere bæredygtigt. Hertil kommer, at der er mange krav i læreplaner, "fælles mål" og studieordninger til hvad der skal nås i løbet af et uddannelsesforløb og derfor ofte en hård prioritering mellem vidensområder og fag.

Nogle steder er det således en barriere, at bæredygtighed ikke indgår i formålsparagraffen, andre steder indgår det, men der er behov for at forstærke arbejdet med at lade formålsstyring af undervisningen træde i stedet for læringsmålstyring. Det er essentielt, at der gives den nødvendige plads til bæredygtighed i undervisningen, at det ikke bliver et add on, men integreres i "fag-fagligheden" og tilpasses i forhold til undervisningsmålene.

Bedre vidensdeling på tværs

Manglende netværk på tværs af sektoren udgør en barriere for vidensdeling og sparring. På samme måde udgør manglen på et fælles sprog for uddannelse for bæredygtig udvikling en hindring for at samarbejde og lære af andres erfaringer. Uddannelse for bæredygtig udvikling er et stort felt i hastig udvikling og der eksisterer allerede mange lokale initiativer og undervisningsmaterialer af højt fagligt niveau, som med fordel kan fremmes og udbredes til flere lærere og undervisere. Der er dermed et stort potentiale i at styrke og udvikle eksisterende platforme og dermed støtte udviklingen af undervisernes kompetencer

Rammer for drift og indkøb

Regler for langsigtede bæredygtige investeringer, bl.a. investeringsrammerne for de statslige selvejende institutioner, er en udfordring for at udarbejde fleksible driftsbudgetter og investere i større initiativer, der udvikler den bæredygtige uddannelsesinstitution. Ligeledes kan udbudslovens krav til pris og leveringssikkerhed være en barriere ift. langsigtede og bæredygtige indkøb.

I forlængelse heraf er det vanskeligt at undervise og socialisere til bæredygtig adfærd, når institutionsdriften ikke er bæredygtig. Omvendt er der et stort undervisnings- og læringspotentiale i at kæde undervisning og bæredygtig drift sammen og inddrage elever, lærlinge, studerende og kursister i driften på den enkelte skole/uddannelsesinstitution.

Hovedkonklusioner fra hvert partnerskab

Alle otte partnerskaber har arbejdet med indledende kortlægninger af, hvad der allerede findes af gode initiativer vedrørende uddannelse for bæredygtig udvikling indenfor deres område og dertil beskrevet barrierer og udarbejdet forslag rettet mod regeringen, Folketinget, kommunerne, organisationer, institutioner m.fl. der kan fremme uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU).

Det samlede resultat af hvert partnerskabs arbejde findes som særskilte kapitler. I det følgende kan læses et kort sammendrag af hvert partnerskabs ambition og indstillinger.

Hvert enkelt partnerskab er alene ansvarlige for deres egne konklusioner, anbefalinger og initiativer og der er ikke vedtaget fælles retningslinjer eller beslutninger om, hvordan hvert enkelt partnerskab skal arbejde med bæredygtighed, ligesom de enkelte aktører har frihed til selv at beslutte graden af involvering og hvordan den bæredygtige omstilling implementeres indenfor egne rammer.

Partnerskab for dagtilbud

Partnerskabets vision og mål

Dagtilbud er et oplagt og vigtigt sted at arbejde med bæredygtighed. Som et bredt, alment tilbud, som langt de fleste børn i Danmark stifter bekendtskab med, grundlægger daginstitutionerne den socialisering til fællesskab og de orienteringer mod samfundet, som resten af uddannelsessystemet bygger videre på.

Partnerskabets vision er, at bæredygtighed bliver en stadig mere integreret del af den pædagogiske faglighed, værdigrundlag, organisering, drift og hverdagsliv i landets daginstitutioner.

Vi drømmer om, at pædagogiske medarbejderes engagement i arbejdet med bæredygtighed i børnehøjde understøttes af ledelsesopmærksomhed, grund- og efteruddannelsesindsatser, lokale faglige netværk, pædagogiske forsknings- og udviklingsprojekter og vidensopbygning.

Institutionernes arbejde med bæredygtighed understøttes yderligere af kommunal forvaltningsbistand og kommunale strategier (fx DK2020 planer), såvel som af lokal og national politisk opmærksomhed på, at arbejdet med bæredygtig dannelse er en del af dagtilbuddenes opgave.

Vores løfte

For at indfri denne vision vil vi fra partnerskabet arbejde sammen på tværs med henblik på at styrke netværks- og vidensdeling, understøtte arbejde lokalt med handlinger, eksperimenter og tværgående indsatser, samt medtænke fokus på børneperspektiver, forældreinddragelse og samspil med samfundet.

Vores anbefalinger

Skal vi sikre helhedsorienterede indsatser, hvor pædagogik, drift, ledelse og samspillet med det omgivende samfund samlet set understøtter bæredygtighed i dagtilbud, må alle aktører inden for området bidrage. Vi anbefaler:

Folketinget og ministerierne at fremme mulighederne for målrettet kompetenceudvikling, afsætte ressourcer til forsøgs- og udviklingsarbejde (metoder, laboratorier, samarbejder) og afsætte midler til forskning på området.

Kommunerne at have fokus på bæredygtighed i driften af daginstitutionerne (herunder indkøb), som kan understøtte helhedsorienterede tilgange, samt understøtte lokal kapacitetsopbygning og netværk.

Organisationer og foreninger at opbygge kapacitet blandt praktikere, understøtte vidensdeling og netværk, samt udvikle værktøjer og inspirationsmateriale.

Pædagoguddannelserne at etablere uddannelse og efteruddannelse i bæredygtighed i dagtilbud og kompetenceudviklingsindsatser for undervisere.

Daginstitutionerne at understøtte arbejdet med bæredygtighed gennem ledelsesopbakning til prøvehandling og eksperimenter, samt fokus på, at indsatser forankres på baggrund af involvering af både børn, pædagogisk personale, ledelse, forældrebestyrelse og forældre.

Partnerskab for grundskole

Partnerskabets vision og mål

Grundskolen er en medspiller i kampen for et demokratisk og bæredygtigt samfund for fremtidige generationer, og alle elever bør modtage undervisning, der fremmer deres handlekompetence, stillingtagen og viden om bæredygtighed. Eleverne skal i folkeskolen dannes til at være aktive og kritiske medborgere, og skoletiden skal understøtte deres personlige stillingtagen, handleevne og omverdensforståelse gennem anvendelsesorienteret og praksisnær undervisning om bæredygtige emner og problemstillinger.

Vores løfte

Partnerskabet vil fortsætte samarbejdet og bistå med viden, værktøjer og tilgange, som kan udvikle grundskolen i bæredygtig retning. Vi kigger på mulighederne for at igangsætte følgende aktiviteter:

- Indsamle og udbrede kendskabet til den lange række af initiativer og gode praksisser, som allerede eksisterer, gerne i samarbejde med BUVM, herunder:
- Indsamle gode eksempler på kommunale støttestrukturer og organiseringer ift. at understøtte bæredygtig undervisningen i grundskolerne
- Indsamle viden om og gode eksempler fra praksis om helinstitutionstilgangen og -tænkningen
- Iværksætte og inspirere til en fælles temauge, fx i uge 47 eller 17, i samarbejde med BUVM med opfordring til, at alle kommuner, NGO'er og skoler deltager
- Afsøge fondsmuligheder ift. udvikling, udbredelse og anvendelse af undervisningsmaterialer og forløb fx ift. projektopgaven og til uddannelse og efteruddannelse af lærere m.fl.

Vores anbefalinger

at ministeren/ministeriet

- Drøfter hvordan bæredygtighed kan indgå som emne i folkeskolen fremadrettet som del af nye læreplaner, evt. som centralt element i de tværgående temaer
- Igangsætter et samarbejde og en drøftelse med skolens parter om, hvordan man på forskellige niveauer understøtter arbejdet med bæredygtighed, evt. i drøftelser om praksisfaglighed
- Udarbejder en langsigtet plan for, hvordan bæredygtighed bliver en del af den almene dannelse i folkeskolen
- Prioriterer midler til kompetenceudvikling af lærere og lærerstuderende i, hvordan man arbejder med bæredygtighed i eget fag og tværfagligt
- Iværksætter en landsdækkende kortlægning af viden om, hvordan didaktisering af bæredygtighedsrelateret undervisning pågår og derefter gennem samarbejde med partnerskabet udbreder denne viden
- At ministeriet iværksætter udarbejdelse af et vurderingsværktøj, der kan understøtte de enkelte skoler og de øvrige decentrale institutioner med at kortlægge og reducere den enkelte institutions økologiske fodaftryk

at Folketinget

- Tydeliggør vigtigheden af at prioritere bæredygtighed i fremtidens skole og drøfter, hvordan man kan understøtte relevante støttestrukturer for både undervisning, ledelse, forskning og udarbejdelsen af undervisningsmaterialer

at kommunerne

- Har fokus på, at kommuner og skoler kan klædes på til at træffe driftsmæssigt hensigtsmæssige beslutninger i en bæredygtig retning, som led i kommunens samlede indsatser
- Har større fokus på bæredygtighed i driften
- Sammen med partnerskabet afsøger og iværksætter forsøg med kommunale støttestrukturer for UBU, evt. støttet af fondsmidler
- Understøtter udbredelsen af grønne dannelsesrum

at konkrete organisationer, foreninger, institutioner

- Tager initiativ til/støttes i at iværksættes lokale udvalg med fokus på bæredygtighed og med inddragelse af både ansatte og elever, fx grønne elevråd
- Hjælpe til med en forståelsesramme for bæredygtig undervisning
- Tilbyder støttestrukturer og midler til at styrke og udvikle uddannelsesinstitutioner til bæredygtige dannelsesrum med fokus på drift og pædagogik

Partnerskab for erhvervsuddannelser og FGU

Partnerskabets vision og mål

Visionen er målrettet eleverne og anerkender EUD og FGU som praksisrettede uddannelsesstyper, hvorfor elevernes handlekompetence er omdrejningspunktet:

Elever på EUD og FGU skal kunne gøre en positiv forskel gennem bæredygtige handlinger.

Partnerskabet tager afsæt i bæredygtig udvikling, som både miljømæssigt, social og økonomisk bæredygtighed. Partnerskabet har haft fokus på bæredygtighed i institutionernes organisation og drift samt i undervisningen på EUD og FGU.

Hvad skal der til for at nå visionen?

Det kræver en indsats både fra regeringen, BUVM, Folketinget, arbejdsmarkedets parter, de faglige udvalg, partnerskabets organisationer og de enkelte EUD- og FGU-institutioner for at komme i mål med visionen.

Partnerskabets har identificeret 5 løsninger, som er udfoldet i en række anbefalinger i rapporten.

Bæredygtighed skal integreres i formål og mål for EUD og FGU. Partnerskabet mener, at der skal sættes politisk retning for arbejdet med uddannelse for bæredygtig udvikling. Bæredygtig udvikling skal være en "skal opgave" frem for en "kan opgave". Derfor skal bæredygtighed indskrives i formålsparagrafferne for EUD og FGU – nu!

Bæredygtighed skal integreres i ledelsen af EUD og FGU. Det strategiske niveau i form af den øverste ledelse og bestyrelserne samt den pædagogiske ledelse ift. underviserne skal klædes på til at sætte retning for og implementere bæredygtighed i hele organisationen.

Det skal være lettere at investere i bæredygtig drift. Folketinget bør prioritere, at dele af de midler, der er afsat til grøn omstilling, øremærkes til udvikling af grøn skoledrift og gøre det lettere for skoler at investere i større, langsigtede grønne initiativer.

Sæt fokus på bæredygtighed i praktik og oplæring i virksomheder. De bæredygtige handlinger og den forskel, som elever kan gøre i og med deres fag, kan blive mere synlig, når de er i deres praktik-/oplæringsvirksomhed. Skoler, parter, faglige udvalg, brancheorganisationer og videnscentre skal derfor samarbejde om tiltag, der kan styrke praktik-/oplæringsvirksomheder som læringsarena for bæredygtig udvikling.

Underviserne skal have kompetencerne til at integrere bæredygtighed i undervisningen. Underviserne og oplæringsansvarlige er nøglepersoner ift. at få eleverne til selvstændigt at træffe beslutninger ud fra et bæredygtigt mindset. Der skal derfor være kompetenceudviklingsmuligheder, der kan styrke deres faglige kompetencer samt pædagogiske og didaktiske tilgange i et bæredygtigt perspektiv.

Partnerskab for gymnasiale uddannelser

Partnerskabets vision og mål

Gymnasierne danner og uddanner langt hovedparten af de unge, der bliver borgere og forbrugere i fremtidens samfund, og som skal udtænke fremtidens grønne løsninger.

Det er partnerskabets ambition at tilvejebringe de gunstigst mulige vilkår for en omstilling af gymnasierne i en grøn og mere bæredygtig retning. Det gælder såvel i forhold til drift som til den undervisning, eleverne modtager og samspillet mellem drift og undervisning. Visionen er at bibringe eleverne viden og kritisk tænkning, så de får et grundlæggende fundament for at tage stilling til bæredygtighedsproblematikken på et oplyst grundlag, og samtidig at udnytte skolernes store og pt. uudnyttede driftspotentialer. Skolernes grønne omstilling skal inspirere eleverne ved at sætte handling bag ordene og være konkrete eksempler, der kan indgå i undervisningen.

Vores løfte

For at opnå denne vision/mål vil vi i partnerskabet

- arbejde målrettet for at skabe netværk til vidensdeling på tværs af institutioner, facilitere workshops og konferencer mm.
- opfordre gymnasieskolerne til at udarbejde en bæredygtighedsstrategi, med fokus på at skabe overblik over muligheder, vidende og inspirere hinanden
- opfordre det enkelte gymnasium til at indarbejde fremdriften i sin bæredygtighedsstrategi i skolens årsrapport
- udvikle fagligt forankret undervisning med udgangspunkt i bæredygtighed
- sikre at både ledelse, medarbejdere og elever inddrages i arbejdet med klima og grøn omstilling
- sikre en konstruktiv elevinddragelse og gå i seriøs dialog om forslag og ideer "nedefra" om fx cafedag med bæredygtigt tema, eller en tøjbyttedag.

Men vi har brug for hjælp/støtte til efteruddannelse på alle niveauer – fra servicepersonale til lærere og ledelse – for politisk opbakning til arbejdet og for økonomiske støtte til at gennemføre det.

Vores anbefalinger

- Folketinget bør indføre bæredygtighed i gymnasiernes formålsparagraf og gennemgå læreplanerne med henblik på relevant fornyelse af fagene, hvor noget skal ud, så der bliver plads til bæredygtighed i de fag, hvor det er relevant, eller et obligatorisk element i et eller flere tværfaglige forløb eller opgaver.
- Folketinget bør ligeledes skabe økonomi (i form af fx lempede investeringsrammer og puljer til grøn udvikling) til, at gymnasierne kan udvikle grønne løsninger i drift og undervisning.
- Børne- og Undervisningsministeriet skal tilbyde efteruddannelse for ledelser i, hvilke tiltag på klimaområdet, der virkelig virker og for lærere i uddannelse for bæredygtig udvikling, – gerne i samarbejde med sektorens organisationer og evt. i regi af FIP/SIP og eller LIP.
- Ministeriet skal ligeledes tilbyde processtøtte/videndeling ift. gymnasiernes udvikling af bæredygtighedsstrategier og forpligte ungdomsuddannelsernes ledelser på konkrete mål og på at inddrage eleverne.
- Fag- og læringskonsulenter skal hjælpe med at skabe et overblik over eksisterende muligheder for at inddrage bæredygtighed i undervisningen i relevante fag og udvikle (fag)didaktik og pædagogik for undervisning i bæredygtighed i fagene, samt skoledriften.

- CONCITO bør udarbejde en serie af gode råd til bæredygtig drift af gymnasier.
- Lederforeningerne på gymnasieområdet skal facilitere et skolenetværk med videndeling om bæredygtig drift og undervisning, og udarbejde et inspirationskatalog, som skolerne kan bruge til at komme i gang med den bæredygtige omstilling.
- Civilsamfundet skal udarbejde konkrete cases, som gymnasierne kan tage udgangspunkt i, i forbindelse med undervisningen.
- Elevorganisationer, Ungdomsbureauet m.fl. bør bidrage med viden om, hvordan eleverne kan komme med deres egne tiltag og ideer, der kan bistå i UBU.

Partnerskab for korte- og mellemlange videregående uddannelser

Partnerskabets vision og mål

Professionshøjskolerne udbyder professions- og erhvervsrettede uddannelser i hele Danmark og optager mere end hver tredje af de studerende på videregående uddannelser. Aftagerne er både det offentlige og private virksomheder, hvorfor professionshøjskolerne spiller en vigtig rolle i at uddanne dimittender, der kan fungere som forandringsagenter, der sætter en dagsorden om bæredygtig udvikling i deres professioner både i det offentlige og i det private. Ydermere spiller professionshøjskolernes efter- og videreuddannelsesstilbud en vigtig rolle for opkvalificeringen af den etablerede arbejdsstyrke.

Det er professionshøjskolernes ambition, at der skabes et fælles sprog om bæredygtig udvikling i professionssektoren, at vidensflowet mellem organisationerne i sektoren styrkes, og at der etableres tværfaglige samarbejder med henblik på at nedbryde siloer.

Vores løfte

For at realisere denne ambition vil aktørerne i partnerskabet tage initiativ til i efteråret 2022 at etablere et sektorforum, der har til formål at organisere og strukturere fremadrettet samarbejde og fælles ideudvikling samt at sikre et sundt vidensflow mellem professionshøjskolerne.

Sektorforummet vil arbejde mod tre konkrete mål:

- Udarbejdelse af et inspirationskatalog på tværs af sektoren.
- Etablering af et nationalt studenterambassadørkorps.
- At katalysere yderligere samarbejder og initiativer på baggrund af de konkrete indsatser.

Partnerskabet har dog brug for, at der bliver afsat midler, som kan understøtte professionshøjskolernes arbejde med bæredygtig udvikling økonomisk, samt at der fremadrettet er en dialog med Folketinget og Uddannelses- og Forskningsministeriet om styrkelse af bæredygtig udvikling i professionsuddannelserne.

Vores anbefalinger

Partnerskabet anbefaler, at Folketinget:

- Etablerer helhedsorienterede puljer, der har et bredt fokus på bæredygtig udvikling i form af både miljø, det sociale og økonomi.

Partnerskabet anbefaler, at Uddannelses- og Forskningsministeriet:

- Øger finansieringen til omstilling i organisationerne og kompetenceløft af undervisere.
- Går i dialog med det nyoprettede sektorforum omkring strukturelle og eventuelt lovgivningsmæssige tiltag, der kan styrke bæredygtig udvikling i uddannelserne.

Partnerskab for lange videregående uddannelser

Partnerskabets vision og mål

I partnerskabet for lange videregående uddannelser ønsker vi at arbejde for at implementere UBU inden for de fire områder: undervisning, forskning, drift og relation til samfundet. Vi ønsker at gøre dette ved at styrke forskning og undervisning med fokus på fremtidsrettet viden og kompetencer, der kan bidrage til løsninger indenfor komplekse og sammenhængende samfundsudfordringer. Vi ser de fire temaer som forbundne og afhængige af hinanden.

Vores partnerskab bringer aktører på tværs af vores sektor sammen, hvilket vi ser som afgørende for, at UBU kan lykkes på vores område. I samarbejde mellem studerende, videnskabelige og tekniske medarbejdere, ledere, og deres respektive repræsentanter ønsker vi at finde fælles løsninger på tværs af strukturelle niveauer.

Vores løfte

Vi ser det som vores fælles ansvar at forsætte den grønne og bæredygtige udvikling, forbedre de rammer som muliggør den og understøtter den nuværende og kommende virkelyst, der driver det fremad. Vi ønsker at give plads til, at lokale definitioner og tag på bæredygtighedsbegrebet kan udvikles og kvalificeres.

Ved kunstneriske uddannelser stræbes der efter at bidrage til bæredygtighed ved 'at vi som mennesker og samfund dækker vores behov uden at begrænse fremtidige generationers muligheder for at dække deres behov'. Dette gøres gennem holistisk tænkning.

Vi ser et potentiale for at opbløde siloer, der begrænser anledningerne for samarbejde, samt muligheder for implementering af incitamenter, som økonomisk påskønner fælles projekter. Dette arbejde kan dog ikke kun finde sted horisontalt, men også vertikalt af institutionernes niveauer. Her skal forskere, studerende og tekniske medarbejdere bidrage til hinandens arbejde udenfor der, hvor de normalt har deres hverdag.

Med respekt for faglighed og nødvendigheden af fordybelse ønsker vi at styrke samspillet med det omkringliggende samfund, hvilket vil styrke den bæredygtige udvikling internt såvel som eksternt.

Vores anbefalinger

Der er meget lidt, tenderende til ingen forskning indenfor UBU på LVU-niveau i Danmark, slet ikke med et sektorblik. Data og kritisk forskning, der sammenligner med internationale best cases er stærkt efterspurgt. Vi har derfor brug for midler målrettet UBU forskning. Her er det vigtigt, at vi forstår bæredygtighed i bred forstand og ikke kun som klima. Et nationalt forskningscenter for bæredygtig omstilling vil være et bidrag hertil.

Vi ser også et potentiale i at fremme jobområder, hvor akademikers viden medvirker til grøn omstilling. Her kan der også være et fokus på relevant efter- og videreuddannelse, så flest muligt kan praktisere grøn omstilling i deres arbejde.

Vi anbefaler også en opdatering af lovgivning, hvilket bl.a. indebærer en opdatering af universiteternes formålsparagraf. Her foreslår vi, at ordet "bæredygtighed" indskrives. Derudover vil man også med fordel kunne opdatere akkrediteringskriterierne og de strategiske rammekontrakter med et UBU-fokus. Der er også muligheder ved at se på udbudsloven i relation til UBU.

Vi ser et behov for synergier mellem de forskellige dimensioner af UBU og koordinering og udvikling af de politiske initiativer i samspil med aktørerne i UBU-partnerskabet.

Partnerskab for voksen- og efteruddannelse

Partnerskabets vision og mål

Bæredygtig omstilling kræver livslang læring

Behovet for og motivationen for bæredygtighed handler ikke kun om de fremtidige generationer, men i høj grad også om dem, der er voksne nu - både unge som ældre. Erhvervslivet og samfundet generelt mangler imidlertid viden og kompetencer for at kunne drive en bæredygtig udvikling. Derfor er der brug for en væsentlig indsats for voksen- og efteruddannelse for bæredygtig udvikling.

Deltagernes handlekompetence er central i bæredygtig udvikling. Det forudsætter nye undervisningsformater, hvor læringen sker direkte i forbindelse eller parallelt med udførelsen af de arbejdsfunktioner eller den praksis, hvori handlekompetencen skal udvikles.

Uddannelse for bæredygtighed kan dermed blive drivkraften bag nye undervisningsformater, der øger mulighederne for fleksibel voksen- og efteruddannelse, hvor arbejde og uddannelse kombineres. Og dermed måske blive den løftestang, som for alvor kan styrke og etablere en kultur for livslang læring, da vi er nødt til at bygge ovenpå vores kompetencer, hvis vi skal følge med de accelererende krav, som omstilling til et bæredygtigt samfund stiller.

Det er partnerskabets vision, at voksen- og efteruddannelsessystemet sikrer, at voksne gennem livslang læring på kort og længere sigt har viden, færdigheder og kompetencer i forhold til samfundets behov for omstilling til en bæredygtig udvikling.

Vores løfte

For at opnå denne vision vil vi fra partnerskabet selv arbejde for at etablere partnerskaber mellem uddannelsesinstitutioner, jobcentre, virksomheder, fagforeninger og erhvervsorganisationer, iværksættere, boligområder m.fl. med henblik på at sikre relevant udbud samt gennemføre uddannelse for bæredygtig udvikling i autentiske sammenhænge

Desuden vil vi arbejde for at skabe en større sammenhæng mellem teori og praksis, kombination af arbejde og uddannelse, arbejdslivslæring, medborgerskabslæring samt transformativ læring i voksen- og efteruddannelse.

Endelig vil vi arbejde for en national indsamling og koordinering af den viden om bæredygtighed, der er behov for i relation til voksen- og efteruddannelse på de forskellige VEU-niveauer både på langs og på tværs af niveauerne og i relation til de enkelte brancher og fag. Denne viden vil vi sammen med de relevante parter opsamle og afspejle i VEU-uddannelserne og i kompetenceudvikling af underviserne.

Men vi har brug for incitamentstrukturer, forsøgsrammer og udviklingspuljer for at kunne realisere disse tiltag.

Vores anbefalinger

Til Folketinget anbefaler vi, at der skabes rammer og grundlag for etablering af en national indsamling og koordinering af den viden om bæredygtighed, der er behov for i relation til voksen- og efteruddannelse på de forskellige VEU-niveauer både på langs og på tværs af niveauerne og i relation til de enkelte brancher og fag.

Desuden anbefaler vi, at der etableres projektpuljer, som giver mulighed for at udvikle nye modeller for kombination af arbejde og uddannelse – herunder i fleksible digitale formater, samt strategiske omstillingsprojekter kombineret med kompetenceudvikling i virksomhederne inden for bæredygtighed. Endelig anbefales etablering af projektpuljer til udvikling af nye læringsressourcer inden for bæredygtighed.

Til Børne- og Undervisningsministeriet samt Uddannelses- og Forskningsministeriet anbefaler vi, at det undersøges, hvilke incitamenter der kan føre til mere samarbejde mellem VEU-institutioner om fælles udbud og gennemførelse af kurser, og til at gennemføre kurser med deltagere fra flere virksomheder, hvor en del af undervisningen kan foregå i fleksible formater på den enkeltes arbejdsplads.

Partnerskab for folkeoplysning

Partnerskabets vision og mål

Folkeoplysningen vil sikre, at ingen lades tilbage på perronen i den bæredygtige transformation af samfundet. At alle, også uden for det etablerede og formelle uddannelsessystem, får adgang til viden og kompetencer, som gør dem i stand til for det første at adressere de bæredygtighedsudfordringer, deres hverdag byder på. For det andet at deltage i den demokratiske samtale om, hvordan vi skal leve med hinanden – set i lyset af verdensmålene og de problemstillinger, som verdensmålene omfavner. Leave no one behind.

Vores løfte

Folkeoplysningen vil således forsøge at skabe de bedst tænkelige rammer for at blive samfundets offentlige eksperimentarium i udvikling af bæredygtig dannelse. Hermed tænkes på en dannelsesproces, hvor vi lærer både at omgås hinanden og den øvrige natur.

Vi:

- vil række ud til de mennesker, som ikke er en del af det formelle uddannelsessystems UBU-aktiviteter i form af oplysningsinitiativer, som opildner og bevidstgør
- vil undersøge, hvorledes folkeoplysningens nuværende aktiviteter i endnu højere grad også kommer til at omfatte bæredygtig dannelse
- vil igangsætte vidensudvikling i form af forskning i eksisterende aktiviteter og nye eksperimenter med henblik på at blive klogere på, hvordan vi underviser og oplyser i bæredygtighed på en måde, der appellerer til både hoved og hjerte
- vil dele vores viden med de øvrige UBU-partnerskaber om, hvorledes nye målgrupper nås, og hvordan vi mest effektivt underviser i – og oplyser om – bæredygtighed.

Vores anbefaling:

Der er en række barrierer, som skal overvindes, hvis folkeoplysningen potentielt for dels at integrere bæredygtighed i forhold til de ca. 1,9 millioner nuværende deltagere i folkeoplysende aktiviteter (2019), dels at nå nye deltagere, skal indfris.

På den baggrund er det folkeoplysningens håb, at der kan findes landspolitisk opbakning til et flerårigt forsøgs- og udviklingsprogram: Et idéprogram for en bæredygtig udvikling med folkeoplysning og kultur som løftestang. Et program med tre indsatsområder: Forsøgsaktiviteter med tilhørende erfaringsopsamling, forskning og efteruddannelse.

Programmet skal gøre folkeoplysningen og samfundet klogere på, hvordan vi bedst sikrer, at alle mennesker får kendskab til viden, værdier og handlemuligheder til fordel for en bæredygtig udvikling. Erfaringerne fra programmet kan eventuelt bruges i revideringen af de relevante lovgivninger inden for området.

Partnerskabernes arbejde 2023-2025

Fortsættelse og formalisering af partnerskaberne

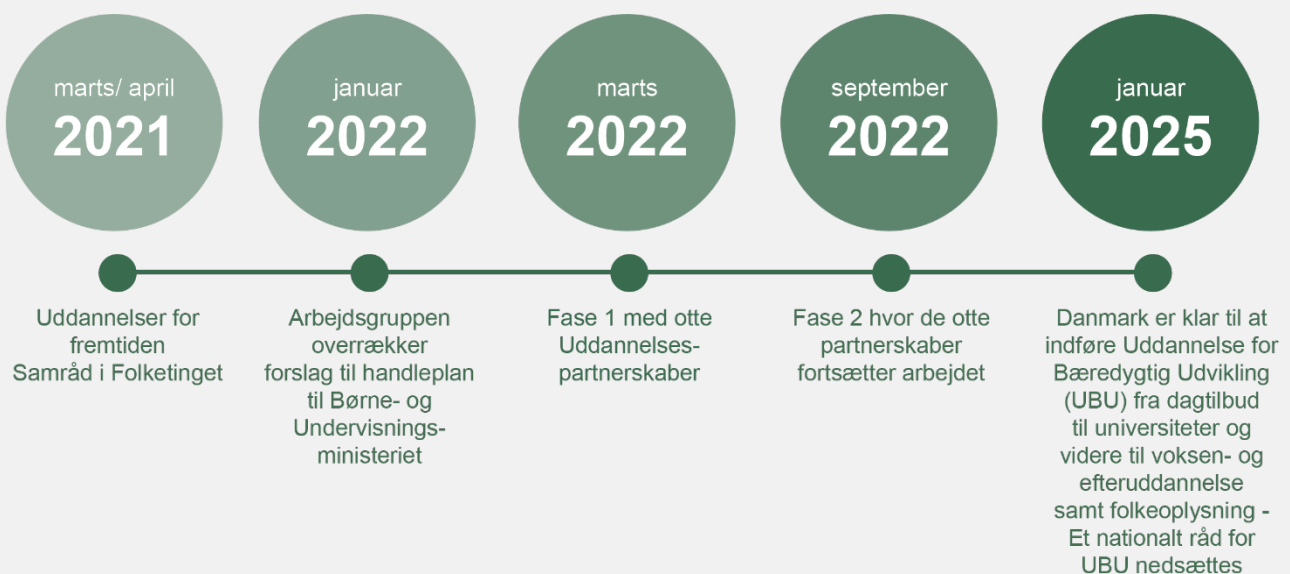
Det er partnerskabernes anbefaling, at projektet fortsættes i tråd med den nationale handleplan og den nuværende struktur med de otte partnerskaber videreudvikles til et Nationalt Råd for UBU, der kan tage ansvar for det videre arbejde.

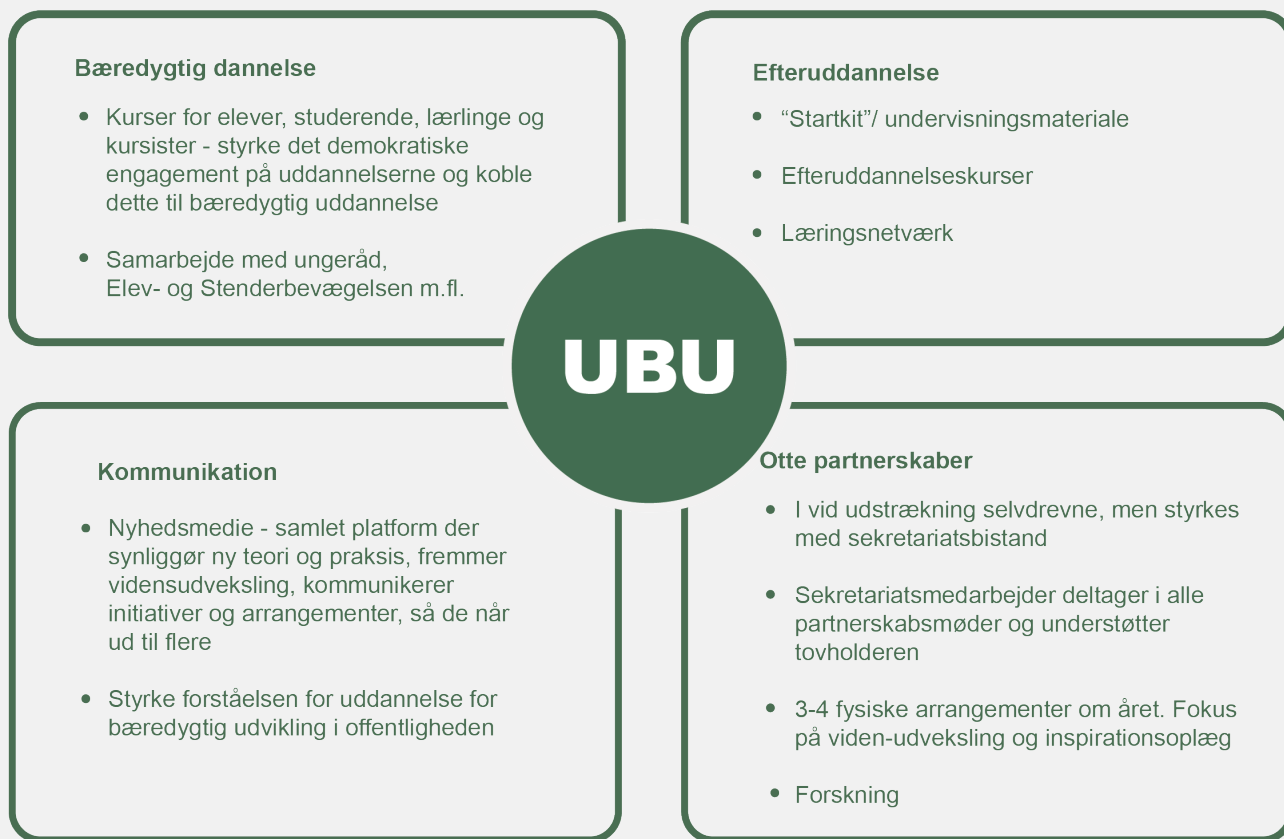
Konkret anbefaler styregruppen, at der fra januar 2023 igangsættes forsøgsarbejde, skalering af initiativer, udvikling af efteruddannelseskurser samt kurser med elever, lærlinge, studerende og kursister, der styrker det lokale elev- og studenterdemokrati og kobler dette med bæredygtig dannelse. Herudover anbefales det, at der lanceres et centralt nyhedsmedie, der skal fremme vidensudveksling mellem forskning, policy og de mange aktører, der aktivt arbejder med bæredygtighed i uddannelserne samt tilgængeliggøre ny viden og inspiration fra andre lande. Nyhedsmediet skal derudover tjene som platform for koordinering og samarbejde mellem aktører på området. Endelig er ambitionen, at nyhedsmediet når ud til og inspirerer og involverer de mange i uddannelsesverdenen, som endnu ikke aktivt medvirker til bæredygtig omstilling.

De sidste seks måneders arbejde i partnerskaberne har været historisk, inspirerende, intenst og tidskrævende, og ikke mindst afgørende for at ruste både nuværende og kommende generationer til at tage del i udviklingen af et bæredygtigt samfund.

Partnerskaberne har indtil nu været baseret på frivillige kræfter, understøttet af et mindre, centralt sekretariat, men særligt organisationerne, der har påtaget sig at være tovholdere, har lagt betydelige ressourcer i projektet. For at dette arbejde kan fortsætte, er der derfor behov for både ressourcemæssig støtte til tovholderfunktionen i de enkelte partnerskaber og et styrket sekretariat med analysekraft, projektledelse og kommunikationsbistand.

Tidslinje:

Foreløbig idéliste til initiativer/opgaver for UBU-sekretariat og partnerskaber

Efteruddannelse

- Udvikling af "startkit"/undervisningsmateriale
- Efteruddannelseskurser/etablering af læringsnetværk/undervisernetværk – afprøve nye former for efteruddannelse. Involvering af hele arbejdspladsen. Lederuddannelse. Aktionslæring.

Kurser for elever, lærlinge, studerende og kursister

- styrke det demokratiske engagement på uddannelserne og koble dette til bæredygtig dannelse
- Samarbejde med Ungeråd, Elev- og Studenterbevægelsen m.fl. som allerede laver denne type arbejde. Men med særligt fokus på bæredygtig dannelse.
- et dannelsepotential, åbne op for at få flere med end de mest engagerede
- Forslag om at uddannelsesinstitutioner f.eks. skal have "bæredygtighedsråd" med elev/kursist/studenterrepræsentation
- UNESCO studenterambassadørkorps

Kommunikation

- Etablere et nyhedsmedie, der kan virke som samlet platform der synliggør ny teori og praksis, fremmer vidensudveksling, samt kommunikerer initiativer og arrangementer, så de når ud til flere (hænger sammen med efteruddannelse og læringsnetværk)
- Styrke forståelsen for uddannelse for bæredygtig udvikling i offentligheden.

Forskning

- Øremærkede midler til bæredygtig *uddannelsesforskning*. (ikke naturvidenskabelig, energiforskning mm, men pædagogisk og didaktisk forskning).
- Gerne organisering af forskning som et "center uden mure", dvs. tværfagligt og på tværs af institutioner (ligesom Center for Grundskoleforskning).
- Fokus på praksisnær forskning – gerne med involvering af partnerskaberne – et forskningsprojekt indenfor hvert partnerskab
- Fondsstøtte til forsøgs- og udviklingsarbejde

Fysiske arrangementer

- 3-4 gange årligt. Fokus på vidensudveksling, inspirationsoplæg

Lokale partnerskaber/sekterforum

- Øget fokus på egne medlemmer – partnerskabernes bagland

7

Uddannelsespartnerskabet for Voksen- og Efteruddannelse (VEU)

Dette kapitel afspejler arbejdet i Uddannelsespartnerskabet for voksen- og efteruddannelse, bestående af repræsentanter fra følgende organisationer som bakker op om nedenstående visioner, løfter og anbefalinger:

Tovholder: Michael Lund-Larsen, mll@aabc.dk, centerchef, eVidenCenter – det nationale videncenter for e-læring

- AOF v. forbundskonsulent Maj Ellegaard Bechmann
- Broen til Fremtiden v. sekretariatschef Hans Henrik Samuelsen
- CONCITO v. seniorkonsulent Sara Petrycer Hansen
- Danske Erhvervsskoler og Gymnasier (DEG) v. kursuscenterchef Lisa Raagaard Engvej Hansen
- Danske HF & VUC v. chefkonsulent Susanne Murning
- Dansk Erhverv v. chefkonsulent Casper Burlin
- FOA v. regionalkonsulent Malene Vangdrup
- FORA v. souschef og udviklingskonsulent Marlene Berth Nielsen
- HK v. uddannelsespolitisk chefrådgiver Gitte Brückner
- Nordisk Netværk for Voksnes Læring (NVL) v. specialkonsulent Maria Maquard

Indledning

”Med den grønne omstilling accelereres kravene til at få opdateret vores kompetencer på arbejdsmarkedet. Det understreger behovet for en stærk kultur for livslang læring, som ikke eksisterer på det danske arbejdsmarked i dag. Behovet for opkvalificering er her og nu og i mange typer af jobfunktioner”¹.

En lang række aktuelle analyser peger på et stort behov for opkvalificering inden for bæredygtig udvikling af både ledelse og medarbejdere i virksomhederne, hvis Danmark skal kunne følge med i og fortsat have en betydende placering i den nødvendige omstilling til bæredygtig udvikling.

Samtidig har en stor del af den voksne befolkning kun meget lidt uddannelse og mangler basale færdigheder, så de befinder sig på kanten af arbejdsmarkedet. Samfundet har brug for, at denne gruppe også deltager i omstillingen til bæredygtig udvikling, og det kræver, at gruppen opkvalificeres gennem voksenuddannelse.

Desværre peger andre aktuelle analyser på, at VEU-systemet på en række indikatorer har store udfordringer i forhold til at kunne løse opgaven. Det drejer sig bl.a. om relevans, overblik, fleksibilitet og undervisernes kompetencer og viser sig f.eks. i, at VEU-aktiviteten har været støt faldende gennem de seneste 10 år.

¹ *Manglende opkvalificering spænder ben for grøn omstilling*. Concito. Adresse: <https://concito.dk/nyheder/analyse-manglende-opkvalificering-spaender-ben-groen-omstilling-0>. Besøgt den 4. august 2022.

Partnerskabet for uddannelse for bæredygtig udvikling på VEU-området har i dette kapitel analyseret barrierer og muligheder for, at voksen- og efteruddannelsessystemet (VEU) kan sikre, at alle på det eksisterende og kommende arbejdsmarked kan bidrage til den nødvendige omstilling til bæredygtig udvikling. Partnerskabet har opstillet en ambition for uddannelse for bæredygtig udvikling på VEU-området og foreslår en række tiltag, der skal medvirke til, at ambitionen kan realiseres.

Partnerskabet finder, at med de foreslåede tiltag kan det vise sig, at voksen- og efteruddannelse for bæredygtig udvikling kan blive løftestangen for etablering af en ny kultur for livslang læring.

Vi gør i dette dokument primært brug af det brede bæredygtighedsbegreb, som det er defineret i Handleplanen for Uddannelse for Bæredygtig udvikling. Det vil sige, at bæredygtighed ikke alene rummer de miljømæssige aspekter, men også de sociale og økonomiske aspekter.

Ambition for uddannelse for bæredygtig udvikling på VEU-området

Det er partnerskabets ambition, at voksen- og efteruddannelsessystemet sikrer, at voksne gennem livslang læring på kort og længere sigt har viden, færdigheder og kompetencer i forhold til samfundets behov for omstilling til en bæredygtig udvikling.

Hvorfor Uddannelse for bæredygtig udvikling på VEU?

Behovet for og motivationen for bæredygtighed handler ikke kun om de fremtidige generationer, men i høj grad også om dem, der er voksne nu - både unge som ældre.

Interessen for deltagelse i bæredygtig udvikling er stor hos danske lønmodtagere², og FN's Verdensmål, implementering af den europæiske grønne pagt (Green Deal), nationale

² Det siger FOA's medlemmer om klima (2020). FOA. Adresse: <https://www.foa.dk/forbund/presse/rapporter-undersogelser/medlemsundersogelser>. Besøgt den 4. august 2022. Samt 80% af danske lønmodtagere: Retfærdig grøn omstilling, tak! (2022). Fagbevægelsens Hovedorganisation. Adresse: <https://fho.dk/blog/2022/01/16/80-af-danske-loenmodtagere-retfaerdig-groen-omstilling-tak/>. Besøgt den 4. august 2022.

bæredygtighedskrav mv. udfordrer virksomhederne til at bidrage til den grønne omstilling, og mange er også allerede i gang³.

Men virksomhedslederne og medarbejderne mangler viden og kompetencer for at kunne drive en bæredygtig udvikling.

Der mangler både viden generelt om bæredygtig udvikling samt specifikt i forhold til, hvilken betydning den grønne omstilling har for de enkelte brancheområder og arbejdsfunktioner samt for den enkelte person.

Derfor er der brug for en væsentlig indsats på voksen- og efteruddannelsesområdet inden for bæredygtig udvikling.

I den sammenhæng vil VEU-systemet kunne spille en helt afgørende rolle. VEU-systemet er organiseret, så der er føling med, hvad der foregår på arbejdsmarkedet og i samfundet og kan opsamle og afspejle dette i uddannelserne. VEU-systemet er tæt på virkeligheden og kan fungere agilt.

Medvirken til bæredygtig udvikling kræver handlekompetence, og handlekompetence udvikles gennem læring i autentiske situationer⁴ – altså på arbejdspladsen eller andre praksissituationer.

Det forudsætter udvikling af undervisningsformater, hvor læringen kan ske i forbindelse eller parallelt med udførelsen af de arbejdsfunktioner eller den praksis, hvori handlekompetencer skal udvikles i.

Derfor kan uddannelse for bæredygtighed blive drivkraften bag nye undervisningsformater, der øger mulighederne for voksen- og efteruddannelse, hvor arbejde og uddannelse kombineres.

Hvordan kommer vi i gang?

Opsummering af tiltag

Partnerskabet for Uddannelse for bæredygtig udvikling på VEU-området foreslår i alt 10 initiativer med henblik på at styrke Uddannelse for bæredygtig udvikling på VEU-området. Initiativerne foreslås inden for fire områder og uddybes i et selvstændigt afsnit efter denne opsummering:

- Nationale tiltag
- Analyser og forskning
- Institutionelle tiltag
- Etablering af puljer

³ To ud af tre har en konkret strategi, der især handler om cirkulær økonomi og modvirkning af klimaændringer. Børsen. Adresse: <https://borsen.dk/nyheder/baeredygtig/ledelsen-og-ansatte-sender-paa-forskellige-frekvenser-om-baeredygtighed>. Besøgt den 4. august 2022. Samt Bæredygtighed – en vigtig konkurrenceparameter. Dansk Industri. Adresse: <https://www.danskindustri.dk/arkiv/analyser/2021/8/baeredygtighed--en-vigtig-konkurrenceparameter/>. Besøgt den 4. august 2022.

⁴ Carlsen, M. (2020). *Handlekompetencebegrebet på arbejde i Uddannelse for Bæredygtig Udvikling*. Bæredygtighedens pædagogik. København: Frydenlund Academic

Vi foreslår

Nationale tiltag

Tiltag 1: National koordinering af viden om bæredygtighed i voksen- og efteruddannelse

Der bør etableres en national koordinering af den viden om bæredygtighed, der er behov for i relation til voksen- og efteruddannelse på de forskellige VEU-niveauer både på langs og på tværs af niveauerne.

Koordinationen skal sikre

- at der deles viden om uddannelse for bæredygtig udvikling inden for VEU.
- at der er adgang til den nyeste viden om bæredygtighed, herunder om nationale regler og anbefalinger samt regler og anbefalinger fra EU, FN mv., der har betydning for VEU og for undervisningens indhold på VEU.
- at underviserne har mulighed for løbende opkvalificering inden for uddannelse for bæredygtig udvikling og grøn omstilling.
- at der etableres fælles lokale og nationale udviklingsprojekter, partnerskaber el.lign., hvor det er relevant.
- adgang til et samlet overblik over formelle voksen- og efteruddannelsesmuligheder (VEU) inden for bæredygtighed.
- at der kommer en brugerrettet adgang til viden om bæredygtighed inden for specifikke brancher og fag, således at den enkelte virksomhed eller medarbejdere nemt kan finde viden om relevante udviklingstendenser og specifikke kompetencebehov og dækning af disse.

En væsentlig opgave i denne koordinering vil være kuratering.

Koordineringen kan organiseres som partnerskaber, netværk eller som et egentligt nationalt videntcenter, der dækker de områder, der ikke allerede er dækket af videntcentre og koordinerer med disse. Evt. branche- eller fagopdelt med en fælles koordinering mellem sektorerne.

Tiltag 2: Partnerskaber

Etablering af lokale partnerskaber mellem uddannelsesinstitutionerne f.eks. VUC, erhvervsskoler, jobcentre, virksomheder, lokale fagforeninger og erhvervsorganisationer, iværksættere, boligområder m.fl. med henblik på uddannelse for bæredygtig udvikling i autentiske sammenhænge.

Analyser og forskning

Tiltag 3: Voksenpædagogisk forskning og udvikling

Igangsætning af forskning og udvikling med henblik på at skabe en større sammenhæng mellem teori og praksis, kombination af arbejde og uddannelse, arbejdslivslæring, medborgerskabslæring samt transformativ læring. F.eks. gennem etablering af et voksenpædagogisk videntcenter.

Tiltag 4: Review af erfaringer om institutionssamarbejde og forretningsmodeller

Med henblik på at få et samlet overblik over erfaringerne med institutionssamarbejde, forretningsmodeller og samarbejde om kompetenceudvikling mellem uddannelsesinstitutioner med voksen- og efteruddannelse og eksterne samarbejdspartnere som f.eks. virksomheder, kommuner, velfærdsinstitutioner, boligområder etc., bør der gennemføres et review af evaluerings- og projektrapporter på området. Reviewet skal lede frem til anbefalinger og best practise på området.

Institutionelle tiltag

Tiltag 5: Incitamenter

Det skal undersøges, hvilke incitamenter, der kan føre til mere samarbejde mellem institutioner om fælles udbud og gennemførelse af kurser, og til at gennemføre kurser med deltagere fra flere virksomheder, hvor en del af undervisningen kan foregå på den enkeltes arbejdsplads, herunder i digitale undervisningsformater.

Tiltag 6: Kompetenceudvikling

Etablering af kompetenceudviklingsmuligheder for lærerne, hvor kompetenceudviklingen sker sammen med udvikling af undervisningsforløb, hvor uddannelse for bæredygtig udvikling integreres i den eksisterende undervisning, og eksisterende eksempler og problemstillinger erstattes med tilsvarende med relation til bæredygtighed.

Efteruddannelsesudvalgene og parterne kan også have en rolle her, da de på mange områder har en tradition for at holde faglærerkonferencer, hvor der bl.a. præsenteres opdateret branchespecifik viden, som f.eks. kunne være inden for bæredygtighed.

Tiltag 7: Organisering af professionelle læringsfællesskaber

Skolerne kan overveje at organisere VEU-lærerne i professionelle læringsfællesskaber omkring samarbejde og vidensdeling om uddannelse for bæredygtig udvikling og udvikling af tværgående emner og cases inden for bæredygtighed samt omlægning af undervisningen med eksempler og grundlag inden for bæredygtighed, hvor det er naturligt i den eksisterende undervisning.

Etablering af puljer

Tiltag 8: Projektpulje: Nye modeller for kombination af arbejde og uddannelse – herunder digitale formater

Etablering af projektpuljer, der sigter mod at udvikle, afprøve, evaluere og implementere nye modeller for kombination af arbejde og uddannelse, arbejdslivslæring og transformativ læring i VEU med udgangspunkt i uddannelse for bæredygtig udvikling, herunder projekter, der afsøger særlige muligheder for at anvende digitale læringsformer.

Tiltag 9: Projektpulje: Strategiske omstillingsprojekter inden for bæredygtighed

Bl.a. på baggrund af reviewet (Review af erfaringer om institutionssamarbejde og forretningsmodeller) bør der etableres strategiske omstillingsprojekter, der involverer både ledelse og medarbejdere, hvor der i en kombination af arbejde og uddannelse gennem VEU gennemføres kompetenceudvikling inden for bæredygtig udvikling i virksomhederne.

Tiltag 10: Projektpulje: Udvikling af læringsressourcer inden for bæredygtighed

Etablering af projektsamarbejder om ansøgning til puljer om støtte af projekter med henblik på at integrere bæredygtighed i den eksisterende undervisning samt omlægning af undervisningen med eksempler og grundlag inden for bæredygtighed, hvor det er naturligt i den eksisterende undervisning.

Etablering af projektsamarbejder om ansøgning til puljer om udvikling af læringsressourcer inden for bæredygtighed med særligt henblik på deltagere, der er udfordrede i basale færdigheder i dansk, matematik og it.

Oprettelse og videreførelse af puljer til støtte af projekter til udvikling af læringsressourcer og forløb inden for uddannelse for bæredygtig udvikling.

Barrierer, status og tiltag

I VEU-partnerskabets analyse af barrierer har vi valgt primært at fokusere på de barrierer, der har betydning for voksen- og efteruddannelse for bæredygtig udvikling. De generelle barrierer for voksen- og efteruddannelse vil således kun blive behandlet overordnet, idet de i forvejen er både belyst og behandlet i en række andre aktuelle fora, herunder bl.a. Reformkommissionen, VEU-arbejdsgruppen, VEU-rådet og Concito, ligesom tiltag inden for VEU-området er genstand for de forestående VEU-trepartsforhandlinger. Dog er det partnerskabets opfattelse, at bedre rammer for voksen- og efteruddannelse generelt er afgørende også for et løft af den bæredygtige kompetenceudvikling.

Voksen- og efteruddannelse består af tre overordnede områder, som alle rummer mange forskellige niveauer, fag, omfang og udbydere; de erhvervsrettede, de almene og de videregående. Dette partnerskab dækker primært de erhvervsrettede og de almene voksen- og efteruddannelser, og i mindre grad de videregående voksen- og efteruddannelser.

VEU-partnerskabet understøtter ambitionerne om et whole-school-approach⁵ i arbejdet med uddannelse for bæredygtig udvikling. Men da områderne skoledrift eller organisationsudvikling behandles i en række af de øvrige partnerskaber, der beskæftiger sig med fuldtidsuddannelserne, har vi i VEU-partnerskabet valgt ikke at behandle disse områder her.

Vi har valgt at analysere barrierer ud fra de fem spørgsmål, der stilles i forbindelse med det såkaldte whole school approach til uddannelse for bæredygtig udvikling:

1. Hvad skal der undervises i?
2. Hvordan skal der undervises?
3. Hvor skal der undervises?
4. Hvem skal undervises?
5. Fra hvem (hvad) skal undervisningen udgå?

I forlængelse af afdækningen af barrierer har vi set på den aktuelle status i sektoren samt på hvilke tiltag, vi kan foreslå for at styrke UBU i forhold til barriererne.

⁵ *Whole school approach to Sustainable Development*. Lehren voor morgen. Holland. Adresse: <https://wholeschoolapproach.lerenvoormorgen.org/en/>. Besøgt den 4. august 2022

Hvad skal der undervises i?

Uddannelse for bæredygtig udvikling omfatter tre undervisningstilgange⁶:

1. etablering af viden om hvad bæredygtighed er, hvad der har betydning for bæredygtighed og hvordan bæredygtighed kan styrkes (kvalifikationstilgangen).
2. opdragelse og adfærdsmodificering, der tilpasser de lærende til allerede givne opfattelser og normer for hvad bæredygtighed er (socialiseringstilgangen).
3. opbygning af engagement og handlekompetence til at medvirke til bæredygtig omstilling (subjektdannelsesstilgangen).

Man kan også udtrykke det som, at deltagerne "skal kunne handle i verden. De skal være en del af verden. Og de skal vide noget om den. Med denne kombination af subjektivering, socialisering og kvalificering bliver [deltagerne] i stand til at lytte til verden, forstå hvad den forlanger af dem og handle derefter"⁷.

Mens de to tilgange: socialisering og kvalificering i høj grad drejer sig om undervisningens indhold og feedback på deltagerens ageren, drejer den tredje tilgang: subjektivering sig mere om måden, der undervises på (som behandles i afsnittet *Hvordan skal der undervises*).

Barrierer

Der mangler nem adgang til opdateret viden både om, hvad bæredygtighed er generelt og om bæredygtighed i relation til de brancher og fag, der undervises i på voksen- og efteruddannelsesinstitutionerne. Det gælder både for aftagere og udbydere - for medarbejderne og virksomhederne, som har brug for et kompetenceløft og blandt underviserne og skoleledelserne, som er ansvarlige for udbuddet. Der er allerede udviklet en del voksen- og efteruddannelse til understøttelse af den grønne omstilling på de enkelte VEU-områder, og der er flere eksempler på, at viden også opsamles og koordineres internt⁸, men der mangler en systematisk overvågning af behov inden for specifikke branche- og fagområder samt en koordineret national indsamling og deling af viden om bæredygtighed i relation til behovet for efteruddannelse på tværs af uddannelsessektorer. Det betyder, at oplagte muligheder for at udvikle på tværs inden for særlige brancher og fag går tabt.

Status

Med *Aftale om udmøntning af pulje til grøn efteruddannelse og opkvalificering af 2. november 2021* besluttede aftalepartierne, at de ni videntcentre på erhvervsuddannelsesområdet skal udarbejde og afprøve nye undervisningsforløb og materialer med fokus på bæredygtighed og grøn omstilling med henblik på bred anvendelse på både erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser.

Der ligger således en åbenlys mulighed for i disse videntcentre at opbygge den nødvendige viden inden for hver deres erhvervsorienterede brancherettede VEU-område for kortuddannede og faglærte i samarbejde med de faglige brancheudvalg.

Viden om bæredygtighed er desuden under opbygning på uddannelsesinstitutionerne på flere VEU-områder med henblik på udbud af kurser inden for bl.a. ledelse. F.eks. er der på

⁶ Læssøe, Jeppe (2022). *Kortlægning af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (UBU)*. Uddannelsespartnerskaber for UBU

⁷ Qvortrup, L. (2021). *Kundskaber og dannelse er ikke et Nulsumsspil*. København: Skolemonitor.

⁸ F.eks. offentliggøres efteruddannelsesudvalgenes arbejde i arbejdsmarkedspolitiske redegørelser, ligesom efteruddannelsesudvalgene skal koordinere de konkrete udviklingsopgaver og kurser med hinanden for at undgå huller og overlap. Evt. link til redegørelser?

erhvervsakademierne udviklet og udbudt særlige akademikurser i ledelse af bæredygtighed (i 2022 er der udbudt 14 hold) samt en Diplomuddannelse i Bæredygtig virksomhed, der udbydes på erhvervsakademier og professionshøjskoler (udbudsomfanget er ikke umiddelbart tilgængeligt). På samme måde udbyder HAKL på AMU-området en række kurser inden for ledelse af grøn omstilling og bæredygtighed (35 hold inden for det næste år) og ledelse af bæredygtig forretningsudvikling (25 hold inden for det næste år) samt kurser i f.eks. Bæredygtigt indkøb og Cirkulær forretningsforståelse.

Også bæredygtighed i relation til faglige områder inden for fødevare- og byggebrancherne er under udvikling og i udbud på AMU-området (37 forskellige kurser – dog udbydes mange af kurserne ikke pt). F.eks. er der inden for Hotel og Restaurantområdet udviklet en bæredygtighedsuddannelse, der er baseret på AMU-kurser inden Bæredygtig madproduktion, Bæredygtighed i værtskab, service og oplevelser og Bæredygtig produktion for bagere, konditorer og gourmetslagtere. Inden for Byggeriet har de ligeledes flere kurser inden for cirkularitet, og på industriens område er der udviklet kurser i f.eks. bæredygtig produktion ligesom de har kurser på vej i værktøjer til grøn omstilling, affaldssortering og green lean.

På videregående VEU (VVEU) arbejdes der ligeledes med at inddrage bæredygtighed i voksen- og efteruddannelsen og udvikle både enkelte uddannelsesmoduler som større sammensatte uddannelsespakker. På 17% af samtlige VVEU-kurser er der identificeret⁹ indhold med grønt læringsudbytte, der "giver dimittenderne viden, færdigheder og kompetencer til at bidrage til løsningerne af væsentlige samfundsudfordringer i forhold til at komme i mål med den grønne omstilling". Moduler på Akademiuddannelserne udgør omkring 3/4 af disse.

På det almene voksen- og efteruddannelsesområde indgår bæredygtig udvikling i hovedsagen i undervisningen, hvis underviseren tager initiativ til dette, samt hvis det fylder på uddannelsesinstitutionen som et indsatsområde for hele institutionen.

På AVU indgår bæredygtighed som et egentligt tværgående indsatsområde¹⁰. Dette muliggør koordinering af opbygning af viden inden for de almene voksen- og efteruddannelser og de aftagere (arbejdsmarked og uddannelse), som disse retter sig mod.

Den grønne tænketank CONCITO har en central rolle som relevant og uafhængig videns- og policypartner for beslutningstagere, virksomheder og interessenter i den grønne omstilling og har bl.a. udviklet en række undervisningsmaterialer om klima og bæredygtighed¹¹. Dansk Standard vedligeholder en oversigt over EU's taksonomi for miljømæssig bæredygtighed¹². Danmarks Statistik holder rede på CO₂-udledningen i Danmark¹³. Derved er der gennem disse institutioner adgang til en del af den viden, der også skal formidles i voksen- og efteruddannelserne. Dog

⁹ *Grøn omstilling i uddannelser*. Uddannelses- og Forskningsministeriet. Adresse: <https://ufm.dk/uddannelse/temaer-og-indsatsomrader/gron-omstilling-i-uddannelser>. Besøgt den 4. august 2022

¹⁰ *Bæredygtig udvikling – et indsatsområde inden for almen voksenuddannelse*. Undervisningsministeriet. Adresse: <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/voksne/pdf10/100202-baeredygtig-udvikling-inspirationsskrift-efteraar2009.pdf>. Besøgt den 4. august 2022.

¹¹ *Klimaambassaden*. Concito. Adresse: <https://concito.dk/klimaambassaden>. Besøgt den 4. August 2022.

¹² *EU's taksonomi for miljømæssig bæredygtighed*. Dansk Standard. Adresse: <https://www.ds.dk/da/fagomraader/byggeri-og-anlaeg/eu-taksonomi/hvad-er-eus-taksonomi>. Besøgt den 4. august 2022

¹³ *Tema: Klima*. Danmarks Statistik. Adresse: <https://www.dst.dk/da/Statistik/temaer/klima>. Besøgt den 4. august 2022

mangler der, som tidligere nævnt, en systematisk generering af viden om fremtidige behov i relation til brancher og fag, der kan sikre, at uddannelsesudbuddet kan være på forkant med udviklingen og dermed med til at udvikle arbejdspladser i en grønnere retning.

Tiltag

For at overkomme barriererne foreslås følgende tiltag:

National koordinering af viden om bæredygtighed i voksen- og efteruddannelse

Der bør etableres en national koordinering af den viden om bæredygtighed, der er behov for i relation til voksen- og efteruddannelse på de forskellige VEU-niveauer både på langs og på tværs af niveauerne.

Koordinationen skal sikre

- at der deles viden om uddannelse for bæredygtig udvikling inden for VEU.
- at der er adgang til den nyeste viden om bæredygtighed, herunder om nationale regler og anbefalinger samt regler og anbefalinger fra EU, FN mv. og disses betydning for brancher og fag, så der kan sikres relevant udbud af VEU – både i forhold til behov for helt nye efteruddannelses tilbud, som for inkorporering i eksisterende indhold og undervisning på VEU.
- at underviserne har mulighed for løbende opkvalificering inden for uddannelse for bæredygtig udvikling og grøn omstilling
- at der etableres fælles lokale og nationale udviklingsprojekter, partnerskaber el.lign., hvor det er relevant.

En væsentlig opgave i denne koordinering vil være kuratering.

Koordineringen kan organiseres som partnerskaber, netværk eller som et egentligt nationalt videntcenter, der dækker de områder, der ikke allerede er dækket af videntcentre og koordinerer med disse. Evt. branche- eller fagopdelt med en fælles koordinering mellem uddannelsessektorerne.

Hvordan skal der undervises?

I voksen- og efteruddannelse er det afgørende, at undervisningen sker med udgangspunkt i de voksnes erfaringer og i relation til den praksis, det lærte skal anvendes i¹⁴.

Samtidig forudsætter opbygning af handlekompetence (den tredje undervisningstilgang jf. ovenfor i "Hvad skal der undervises i"), at deltagerne på baggrund af den opnåede viden udvikler autentiske erfaringer med at forstå udfordringer og dilemmaer (problemidentifikation) samt handle og igangsætte forandring (problemløsning)¹⁵.

Derfor skal underviserne kunne skabe rammer for og facilitere deltagernes undersøgelser og handlinger i relation til de problemstillinger, de møder i deres arbejds- eller hverdagsliv og vil

¹⁴ Wahlgren, Bjarne (2014). *Pædagogiske perspektiver på erhvervsrettet voksenuddannelse*. Nationalt Center for Kompetenceudvikling

¹⁵ Schnack, Karsten (2003). *Almindelse som demokratisk dannelse*. Uddannelse 05/2003. Her ifølge Monica Carlsson & Birgitte Hoffmann (2011). *Handlekompetence og demokratisk dannelse, Essays om dannelse, didaktik og handlekompetence*, DPU

arbejde med. Og læringsmiljøet skal give adgang til, at deltagerne kan inddrage relevante autentiske tværfaglige problemstillinger og dilemmaer¹⁶.

Barrierer

Det offentlige voksen- og efteruddannelsessystem har ikke tradition for at facilitere læring i deltageres egen praksis. Der har været mange didaktiske og pædagogiske tiltag i tidens løb, der har forsøgt at råde bod på dette: autentiske problemstillinger, problembaseret læring, problemorienteret projektarbejde, situeret læring, workbased learning, arbejdspladslæring, praksislæring mv. er eksempler på dette, ligesom der igennem tiderne har været igangsat flere projektinitiativer med henblik på at skabe en større sammenhæng mellem teori og praksis samt kombination af arbejde og uddannelse.

Men flere forhold har forhindret, at disse tiltag for alvor er slået igennem:

- mange lærere mangler kompetencer i forhold til lærerrollen som facilitator og vejleder i forhold til uddannelse for bæredygtig udvikling.
- deltagerne har en traditionel opfattelse af, hvad der er læring, samt hvem man lærer af og med.
- skoleledelserne mangler støtte og inspiration til samt vidensdeling om forandringsledelse inden for uddannelse for bæredygtig udvikling.
- forskning i voksenpædagogik har været overset de seneste mange år¹⁷.

Status

Der foreligger en del ældre (især fra før 2010) materialer om arbejdspladslæring, som bør kunne genbesøges med henblik på revitalisering af didaktiske og pædagogiske metoder for kombination af arbejde og uddannelse på VEU-området.

Reformkommissionen har stillet en række forslag bl.a. med henblik på kompetenceudvikling af underviserne, som de kommende tre-partsforhandlinger skal forholde sig til.

Professionshøjskolerne udbyder modulet Bæredygtighed i pædagogisk praksis i den Pædagogiske Diplomuddannelse.

Tiltag

For at overkomme barriererne foreslås følgende tiltag:

Voksenpædagogisk forskning og udvikling

Igangsætning af forskning og udvikling med henblik på at skabe en større sammenhæng mellem teori og praksis, kombination af arbejde og uddannelse, arbejdslivslæring, medborgerskabslæring samt transformativ læring. F.eks. gennem etablering af et voksenpædagogisk videncenter.

Projektpuljer

¹⁶ Breiting, Søren m.fl. (2005). *Kvalitetskriterier for ESD-skoler*. Austrian Federal Ministry of Education, Science and Culture

¹⁷ Pia Cort og Anne Jensen s.144-151 i Moos (2019) mfl. *Glidninger - Usynlige forandringer indenfor pædagogik og uddannelse* samt

Larson, A., & Cort, P. (2017). *Whatever happened to learning out of interest – Danish adult education policy from popular adult education in the 1980's to PIAAC and education for qualification in the 2010's*

Etablering af projektpuljer, der sigter mod at udvikle, afprøve, evaluere og implementere nye modeller for kombination af arbejde og uddannelse, arbejdslivslæring og transformativ læring i VEU med udgangspunkt i uddannelse for bæredygtig udvikling.

Hvor skal der undervises?

Rammerne for uddannelse for bæredygtig udvikling skal vælges med henblik på at kunne kombinere videnstilegnelse, der hvor det fungerer bedst og opnåelse af autentisk handlingserfaring, der hvor det bedst opnås.

Overordnet kan formidling af viden ske ved tilstedeværelse eller online af en underviser eller medieret i analog eller digital form. Omsætning af viden til praksis skal derimod, som det er beskrevet i afsnittet *Hvordan skal der undervises*, så vidt muligt ske i den autentiske praksis.

Dette lægger op til blandede læringsformer, hvor undervisningen efter didaktiske, hensigtsmæssige valg kombineres mellem tilstedeværelse på uddannelsesinstitutionen, formidling via onlineplatforme samt digitalt faciliteret læring på arbejdspladsen eller anden relevant kontekst, herunder simuleret praksis.

Barrierer

Konkurrence mellem uddannelsesinstitutionerne samt silotænkning - mellem institutioner og mellem fagområder, svækker konstruktiv vidensdeling og gennemførelse af samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne om at gennemføre undervisning for deltagere på arbejdspladser på forskellige lokationer.

Dette skyldes først og fremmest, at der ikke er et systemisk incitament for institutionerne til at ændre den traditionelle institutionstænkning. Tværtimod har systemet ofte begrænset mulighederne gennem bekendtgørelser, regler ift. virksomhedsforlagt undervisning og de økonomiske rammer.

VEU-institutionerne udnytter heller ikke i tilstrækkelig grad mulighederne for at inddrage digitale læringsformer i udbuddet. Især på AMU-området, herunder ikke mindst de tekniske AMU-områder lader digitaliseringen vente på sig¹⁸.

Dette skyldes f.eks. manglende udstyr og et efterslæb i lærernes kompetencer.

Status

Der har de seneste år været sporadiske forsøg på at udvikle nye undervisningsformater- og forretningsmodeller baseret på samarbejde mellem flere institutioner på VEU-området bl.a. med henblik på at skabe større fleksibilitet og kvalitet i udbuddet af voksen- og efteruddannelsesmuligheder, herunder digitale undervisningsformater. Der foreligger flere modeller, som bl.a. er analyseret og beskrevet i en række rapporter fra f.eks. Deloitte, EVA og Børne- og Undervisningsministeriet. Desuden har der været iværksat forsøg under forskellige puljeordninger. Der foreligger således både viden og erfaringer, der kan bygges videre på.

Reformkommissionen har også stillet en række forslag mhp. større fleksibilitet i tilrettelæggelse og mulighed for virksomhedsforlagt undervisning samt udstyr til institutionerne.

¹⁸ AMU-direktører: Her er udfordringerne for det danske voksen- og efteruddannelsessystem. A4 Uddannelse. Adresse: <https://www.a4uddannelse.dk/artikel/4-amu-direktoerer-mens-vi-venter-paa-treparten>. Besøgt den 4. august 2022.

STIL har i en årrække drevet Vidensdelingsforum for digitalisering af VEU for udbydere og interessenter i VEU. Dette forum er på STILs foranledning videreført af Det Nationale Videncenter for e-læring (eVidenCenter19) som et nyt netværk for digitalisering af VEU med knap 30 deltagende institutioner. Netværkets formål er at styrke digitale indsatser for mere og bedre voksen- og efteruddannelse af voksne i Danmark. Netværket etablerer bl.a. projektsamarbejder om nye digitale undervisningsformater, herunder hvor uddannelse for bæredygtig udvikling kan være omdrejningspunktet.

Learninghub, der er en del af erhvervsakademiernes organisation SmartLearning, har til formål at undersøge, tilegne og producere ny viden inden for digital læring og implementere og rådgive om nye digitale læringsmetoder samt støtte vidensdeling på tværs af erhvervsakademisektoren. Learninghub besidder således viden og erfaring med gennemførelse af digitale læringsformer på det videregående niveau.

Professionshøjskolerne og videncentre udbyder kompetenceudvikling af underviserne inden for bæredygtighed og digitale læringsformer.

Dansk Industri og UNDP har gennemført projektførløbene Fra Filantropi til Forretning og SDG Accelerator sammen med flere end 50 danske SMV-virksomheder²⁰, der har skabt konkrete erfaringer med omstilling til forretningsmodeller baseret på FN's Verdensmål og bæredygtighed. Disse projekter kan danne grundlag for en lang række autentiske cases inden for uddannelse for bæredygtig udvikling.

En lang række kommuner er i klimapartnerskabet DK2020²¹ i gang med eller har allerede udviklet lokale klimaplaner, som det vil være naturligt for VEU-institutionerne at orientere sig i og tilbyde kompetenceudviklingssamarbejde om.

Tiltag

For at overkomme barriererne foreslås følgende tiltag:

Incitamenter

Det skal undersøges, hvilke incitamenter, der kan føre til mere samarbejde mellem institutioner om fælles udbud og gennemførelse af kurser, og til at gennemføre kurser med deltagere fra flere virksomheder, hvor en del af undervisningen kan foregå på den enkeltes arbejdsplads, herunder i digitale undervisningsformater.

Review af erfaringer om institutionssamarbejde og forretningsmodeller

Med henblik på at få et samlet overblik over erfaringerne med institutionssamarbejde, forretningsmodeller og samarbejde om kompetenceudvikling mellem uddannelsesinstitutioner med voksen- og efteruddannelse og eksterne samarbejdspartnere som f.eks. virksomheder, kommuner, velfærdsinstitutioner, boligområder etc., bør der gennemføres et review af evaluerings- og projektrapporter på området. Reviewet skal lede frem til anbefalinger og best practice på området.

Projektpuljer

¹⁹ Etableret i 2006 med støtte fra undervisningsministeriets daværende videncenterpulje, der også støttede videncentrene Læremiddel.dk og Viden om Læsning.

²⁰ Tarp, K. N. og Johnson, E. T. (2021). *Forretning for fremtiden*. Samfundslitteratur

²¹ DK2020: *Klimaplaner for hele Danmark*. KL. Adresse: <https://www.kl.dk/kommunale-opgaver/klima/dk2020/>. Besøgt den 4. august 2022.

Bl.a. på baggrund af reviewet bør der etableres strategiske omstillingsprojekter, der involverer både ledelse og medarbejdere, hvor der i en kombination af arbejde og uddannelse gennem VEU gennemføres kompetenceudvikling inden for bæredygtig udvikling i virksomhederne.

Hvem skal undervises?

Færre deltager i voksen- og efteruddannelse – og det gælder især ufaglærte og kortuddannede²².

Da FN i 2015 vedtog de 17 Verdensmål, blev der afgivet et løfte om ikke at lade nogen i stikken. Det løfte kommer til udtryk i princippet "leave no one behind", der gælder på tværs af alle 17 Verdensmål og 169 delmål.

Omkring 600.000 voksne danskere mangler basale færdigheder i dansk og matematik. Hertil kommer, at en million voksne danskere har utilstrækkelige digitale færdigheder²³. Og flere end 80.000 befinder sig på kanten af uddannelses- og arbejdsmarkedet²⁴.

Vi ved, at interessen for øget bæredygtighed er til stede i befolkningen, og at kravene til virksomhedernes omstilling øger behovet for voksen- og efteruddannelse. Derfor skal voksen- og efteruddannelse for bæredygtig udvikling også ses i sammenhæng med den samlede indsats for at øge og udvide voksen- og efteruddannelsesindsatsen i Danmark.

Vi ved samtidig, at jo før man starter med voksen- og efteruddannelse, jo mere er man motiveret for at fortsætte²⁵.

Så hvis ingen skal lades i stikken, skal voksen- og efteruddannelse for bæredygtig udvikling tilrettelægges som en helhedsorienteret, tværfaglig og tværsektoriel indsats, hvor alle målgrupper – uanset deres uddannelsesniveau – og deres udfordringer indtænkes fra starten. Og "fremtiden" skal etableres som en konkret og troværdig orienteringshorisont i læringssituationen. Dvs. at læringen skal give et realistisk billede af, at deltagerne rent faktisk vil få behov for at kunne det lærte.

Barrierer

Tænk tanken DEA har i 2019 udarbejdet en videnskortlægning: *Motivation og barrierer for deltagelse i efteruddannelse*²⁶, der med udgangspunkt i litteratur og evidens har identificeret de dominerende barrierer for medarbejdernes deltagelse i efteruddannelse. Denne viser bl.a., at det er kompliceret at finde frem til de relevante udbud.

²² Reformkommissionen: *Radikal nytænkning af universiteter og efteruddannelse*. Mandag Morgen. Adresse: <https://www.mm.dk/artikel/efteruddannelse-skal-spille-en-stoerre-rolle-i-danskernes-arbejdsliv>. Besøgt den 4. august 2022.

²³ DA og FH: *Regeringen bør huske nedprioriteret område, som er nøglen til grøn omstilling og bedre arbejdsliv*. DA. Adresse: <https://www.da.dk/politik-og-analyser/uddannelse-og-kompetencer/2022/da-og-fh-regeringen-boer-huske-nedprioriteret-omraade-som-er-noeglen-til-groen-omstilling-og-bedre-arbejdsliv/>. Besøgt den 4. august 2022.

²⁴ *Psykiske diagnoser præger de 82.000 danskere på kanten af arbejdsmarkedet*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE). Adresse: <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/psykiske-diagnoser-praeger-de-82000-danskere-pa-kanten-af-arbejdsmarkedet?publisherId=13560159&releaseld=13639549>. Besøgt den 4. august 2022.

²⁵ *Efteruddannelse: Jo tidligere du starter, jo mere får du*. AE. Adresse: <https://www.ae.dk/analyse/2020-07-efteruddannelse-jo-tidligere-du-starter-jo-mere-faar-du>. Besøgt den 4. august 2022.

²⁶ *Faglærtes motivation for deltagelse i efteruddannelse*. DEA. Adresse: <https://dea.nu/i-farver/publikationer/faglaertes-motivation-for-deltagelse-i-efteruddannelse/>

Det er stadig svært at finde konkrete muligheder for voksen- og efteruddannelse for bæredygtig udvikling. I dag er indgangen til voksen- og efteruddannelse de enkelte sektorer – man skal groft sagt på forhånd vide, om man vil på et AMU-kursus, matematik-kursus, et akademi-modul e.l. Det burde i stedet være sådan, at man først identificerer sit "faglige" voksen- og efteruddannelsesbehov for dernæst at få foreslået relevante kurser eller uddannelsesforløb. En person med en videregående uddannelse kan meget vel have brug for et AMU, dansk- eller matematik-kursus for at få dækket sit faglige voksen- og efteruddannelsesbehov ligesom en faglært kan have brug for et diplommodul uden, at dette er klart på forhånd.

En analyse af individers og virksomheders brug af voksen- og efteruddannelse fra Ekspertgruppen for VEU fra april 2017 konkluderer bl.a.: "Godt halvdelen af medarbejderne oplever slet ikke eller i mindre grad, at de har behov for voksen- og efteruddannelse. Gruppen karakteriseres ved en overrepræsentation af personer med uddannelse på grundskoleniveau. Der er endvidere en overrepræsentation af mænd og personer over 50 år."

Endelig er der en barriere i små og mellemstore virksomheder og offentlige virksomheder, idet de skal opleve voksen- og efteruddannelsesbehov som meget nødvendig og som direkte overførbart (transfer), hvis voksen- og efteruddannelsen skal prioriteres i forhold til en hverdag, der er presset på tid, økonomi og personale.

Status

På AVU-, FVU- og HF enkeltfags-området er der mange lærings-sammenhænge, der har positive erfaringer med at løfte voksne på kanten af uddannelses- og arbejdsmarkedet. Disse erfaringer kan anvendes i fælles indsatser på tværs af VEU-sektorerne. F.eks. kan undervisning i basale færdigheder integreres i uddannelse for bæredygtig udvikling på AMU-området.

Den øgede efterspørgsel af voksen- og efteruddannelse direkte i virksomhederne og det forhold, at uddannelse for bæredygtig udvikling og handlekompetence bedst udvikles i autentiske sammenhænge, kan medvirke til at give både deltagere og virksomhederne et realistisk billede af, at de rent faktisk vil få behov for at kunne det lærte.

Digitalisering på VEU-området påkalder sig særlig opmærksomhed, fordi den kan understøtte en fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen. Det betyder, at man ved hjælp af digitale læringsformer i højere grad kan frigøre sig fra at skulle være et bestemt sted på et bestemt tidspunkt for at kunne deltage i undervisning. "Og for voksne med arbejdsmæssige og familiære forpligtelser, eller som bor langt væk fra uddannelsesstederne, kan det være afgørende for, om man deltager eller ej."²⁷

Tiltag

For at overkomme barriererne foreslås følgende tiltag:

Partnerskaber

Etablering af lokale partnerskaber mellem uddannelsesinstitutionerne f.eks. VUC, erhvervsskoler, jobcentre, virksomheder, lokale fagforeninger og erhvervsorganisationer, iværksættere, boligområder m.fl. med henblik på uddannelse for bæredygtig udvikling i autentiske sammenhænge.

National koordinering af viden om bæredygtighed i voksen- og efteruddannelse

²⁷ Andersen, Michael (2019). *VEU-håndbogen*. København: Samfundslitteratur

Forslaget under punktet *Hvad skal der undervises i* om en national koordinering af den viden om bæredygtighed, der er behov for i relation til voksen- og efteruddannelse på de forskellige VEU-niveauer både på langs og på tværs af niveauerne, kan samtidig sikre:

- adgang til et samlet overblik over formelle voksen- og efteruddannelsesmuligheder (VEU) inden for bæredygtighed.
- at der kommer en brugerrettet adgang til viden om bæredygtighed inden for specifikke brancher og fag, således at den enkelte virksomhed eller medarbejdere nemt kan finde viden om relevante udviklingstendenser og specifikke kompetencebehov og dækning af disse.

Projektpuljer

I forlængelse af forslaget om projektpuljer vedr. nye modeller for kombination af arbejde og uddannelse, arbejdslivslæring og transformativ læring (fra afsnittet *Hvordan skal der undervises*) kan der i udvalgte projekter afsøges særlige muligheder for at anvende digitale læringsformer.

Fra hvem (hvad) skal undervisningen udgå?

Undervisning i forbindelse med uddannelse for bæredygtig udvikling omfatter formidling af viden om bæredygtighed, herunder begreber og problemstillinger, om hvordan problemerne opstår og om mulige løsninger samt etablering af rammer for udvikling af autentiske handleerfaringer og kreativ tænkning om nye mulige løsninger.

Behovet for formidling af viden om bæredygtighed forøger omfanget af undervisningens indholdsstof. Nye undervisnings- og indholdskrav implementeres ofte ved enten at øge presset på, hvad der skal nås i undervisningen, eller ved at noget andet prioriteres ned eller udgår. Et alternativ til dette kunne være overvejelser om nye måder at formidle viden på, der frigør tid hos læreren til at prioritere andre opgaver.

Etablering af rammer for autentiske handleerfaringer kræver, at læreren på den ene side skal åbne deltageres perspektiver og understøtte deres handlekompetence, mens de på den anden side skal undgå at være normative og pådutte deltagerne bestemte holdninger. Denne præmis må derfor indgå i undervisernes overvejelser i forbindelse med didaktisering af bæredygtighedsbegrebet. Dette dilemma går i øvrigt igen i ledelsens rolle over for lærerens rolle, idet læreren gennem udviklings- og efteruddannelsesmuligheder skal støttes i at fungere som forandringsagent på en nysgerrig og undersøgende måde uden, at ledelsen udtrykker normative krav omkring dette²⁸.

I afsnittet om *Hvor skal der undervises* perspektiveres mulighederne i blandede læringsformer, hvor tilstedeværelses og digital undervisning blandes hensigtsmæssigt på baggrund af didaktiske overvejelser. Disse overvejelser er også relevante i forhold til fra hvem/hvad undervisningen skal udgå.

Barrierer

Der mangler læringsressourcer til uddannelse for bæredygtig udvikling. Både i form af fysiske læremidler og digitale materialer. Og både om bæredygtighed som selvstændigt emne, men i lige

²⁸ *Ledelsesdilemmaer i en bæredygtig skoleudvikling*. Fog, A. og Werngreen, K.N. EMU. Adresse: <https://emu.dk/verdensmaal-i-undervisningen/verdensmaal-i-ledelse-og-organisation/ledelsesdilemmaer-i-en>. Besøgt den 4. august 2022.

så høj grad som integreret emne i eksisterende læringsressourcer, hvor bæredygtighed lige så vel som andre emner kunne være omdrejningspunktet for undervisningen. I den forbindelse er der en særlig udfordring for gruppen af deltagere, der er udfordrede i basale færdigheder i dansk, matematik og it.

En yderligere problemstilling (som også behandles i afsnittet *Hvordan skal der undervises*) er, at der mangler god praksis for facilitering af arbejdspladslæring og deltagernes opnåelse af autentiske erfaringer. Herunder er der kun sporadiske erfaringer med anvendelse af digitale læringsredskaber i denne proces.

Ud over, at lærernes kompetencer er udfordret i forhold til læringsfacilitering og vejledning i forbindelse med arbejdspladslæring, er lærernes kompetencer inden for digitale læringsformer både didaktisk, pædagogisk og teknisk fortsat begrænsede på VEU-området – særligt på det praktisk orienterede VEU.

Status

De nye videncentre på erhvervsuddannelsesområdet har fået ressourcer til at udvikle læringsressourcer inden for bæredygtighed, herunder digitale til AMU-området.

De tre "gamle" nationale videncentre, der blev etableret med støtte fra undervisningsministeriets videncenterpulje i 2006: Læremiddel.dk, Nationalt Videncenter for læsning og Det Nationale Videncenter for e-læring, besidder hver især kompetencer, der kan bidrage til udvikling af læringsressourcer, herunder målrettet gruppen med udfordringer på det almene område: Læremiddel.dk har ekspertise inden for læremiddeldidaktik, Nationalt Videncenter for læsning kan bidrage med viden om, hvordan læseudfordringer kan imødekommes, og Det Nationale Videncenter for e-læring har ekspertise inden for digital visuel og didaktisk formidling af læring.

Der er især på det videregående VEU erfaringer med at anvende portfolio som lærings- og evalueringsredskab i forbindelse med læring, herunder i nogen grad erfaringer med arbejdspladslæring.

Flipped Learning²⁹ er undervisning og læring, der gør brug af fortrinsvis korte læringsressourcer (f.eks. video) til at formidle det faglige indhold og de instruktioner, deltagerne normalt får i tilstedeværelsesundervisningen. Når læringsressourcerne gennemgås, og de understøttende spørgsmål besvares inden undervisningen, kan klasserummet bruges til deltagercentrerede læringsaktiviteter. Erfaringer med Flipped Learning kan bruges i forbindelse med didaktiske overvejelser om undervisningens tilrettelæggelse, så lærerens tid anvendes bedst muligt sammen med deltagerne.

Med *Pulje til grøn efteruddannelse og omstilling*³⁰ er der afsat 39 millioner kroner til, at alle udbydere af erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser kan ansøge om midler til at udvikle og afprøve undervisningsforløb inden for klimatilpasning og grøn omstilling i perioden 2022-2025.

²⁹ *Flipped Learning*. Hachmann, R. og Holmboe, P. Adresse: <https://flippedlearning.dk/>. Besøgt den 4. august 2022.

³⁰ *Ny aftale: 100 millioner kroner til grøn efteruddannelse og opkvalificering*. Børne- og Undervisningsministeriet. Adresse: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2022/apr/220406-ny-aftale-100-millioner-kroner-til-groen-efteruddannelse-og-opkvalifice>. Besøgt den 4. august 2022.

Dette kunne med fordel blive udvidet med, at der også etableres puljer til det almene voksen- og efteruddannelsesområdes udvikling og afprøvning af undervisningsforløb.

Udlodningsmidlerne³¹ støtter udvikling af undervisningsmaterialer, herunder inspirerende undervisningseksempler, eksemplariske forløb og understøttende indsatser til brug for undervisningen af voksne med ordblindhed og svage læsere.

Tiltag

Organisering af professionelle læringsfællesskaber

Skolerne kan overveje at organisere VEU-lærerne i professionelle læringsfællesskaber omkring samarbejde og vidensdeling om uddannelse for bæredygtig udvikling og udvikling af tværgående emner og cases inden for bæredygtighed samt omlægning af undervisningen med eksempler og grundlag inden for bæredygtighed, hvor det er naturligt i den eksisterende undervisning.

Puljer til udvikling af læringsressourcer

Etablering af projektsamarbejder om ansøgning til puljer om støtte af projekter med henblik på at integrere bæredygtighed i den eksisterende undervisning samt omlægning af undervisningen med eksempler og grundlag inden for bæredygtighed, hvor det er naturligt i den eksisterende undervisning.

Etablering af projektsamarbejder om ansøgning til puljer om udvikling af læringsressourcer inden for bæredygtighed med særligt henblik på deltagere, der er udfordrede i basale færdigheder i dansk, matematik og it.

Oprettelse og videreførelse af puljer til støtte af projekter til udvikling af læringsressourcer og forløb inden for uddannelse for bæredygtig udvikling.

Kompetenceudvikling

Etablering af kompetenceudviklingsmuligheder for lærerne, hvor kompetenceudviklingen sker sammen med udvikling af undervisningsforløb, hvor uddannelse for bæredygtig udvikling integreres i den eksisterende undervisning, og eksisterende eksempler og problemstillinger erstattes med tilsvarende med relation til bæredygtighed.

Efteruddannelsesudvalgene og parterne kan også have en rolle her, da de på mange områder har en tradition for at holde faglærerkonferencer, hvor der bl.a. præsenteres opdateret branchespecifik viden, som f.eks. kunne være inden for bæredygtighed.

³¹ Udlodningsmidler til undervisning 2022. Børne- og Undervisningsministeriet. Adresse: <https://www.uvm.dk/puljer-udbud-og-prisuddelinger/puljer/puljeoversigt/aktive-puljer/udlodningsmidler-til-undervisning-2022-digitale-materialer>. Besøgt den 4. august 2022.

Beskrivelse af VEU-systemet³²

Det danske voksen- og efteruddannelsessystem (VEU) skelner mellem almen, erhvervsrettet og videregående VEU.

Almen VEU omfatter forberedende voksenundervisning (FVU), almen voksenuddannelse (AVU) og HF-enkeltfag. Desuden specialundervisning for voksne, ordblindeundervisning m.m.

Erhvervsrettet VEU omfatter erhvervsuddannelser for voksne (EVU) og arbejdsmarkedsuddannelser (AMU).

Videregående VEU omfatter akademiuddannelser, diplomuddannelser og masteruddannelser. Videregående VEU er normalt også erhvervs- eller professionsrettet, men betegnes ofte blot VVEU.

VEU-systemet er opbygget, så det korresponderer med det ordinære uddannelsessystems vertikale opdeling i grundskoleniveau, ungdomsuddannelsesniveau og videregående niveau.

VEU-systemets uddannelsesstruktur og korrespondancen er vist i denne figur³³:

³² Andersen, M. (2019). *VEU-håndbogen*. København: Samfundslitteratur. Afsnittet er i hovedsagen bygget på citater fra bogen.

³³ Brug det offentlige uddannelsessystem, Kompetencesekretariatet. Adresse: <https://kompetenceudvikling.dk/brug-det-offentlige-uddannelsessystem/> Besøgt den 3.8.2022

Forberedende voksenundervisning (FVU)

FVU har som formål at forberede voksnes grundlæggende færdigheder i at læse, skrive og regne samt i forhold til brug af it og engelsk.

Målgruppen for FVU er voksne, der har behov for at styrke deres basale færdigheder for herigennem at forbedre deres muligheder for at tage uddannelse, klare sig bedre på arbejdsmarkedet eller bedre kunne leve op til de krav til almene færdigheder, voksne møder i samfundet og i privatsfæren.

Der deltog godt 60.000 voksne i FVU-undervisningen i 2017, hvoraf knap halvdelen var i aldersgruppen 25-39 år, mens aldersgruppen henholdsvis over og under hver omfattede godt en fjerdedel. Deltagelsen har over årene været stabil.

FVU har et vist overlap i forhold til Almen voksenuddannelse (AVU), men hvor AVU tager afsæt i folkeskolens fagrække, er FVU mere målrettet, afgrænset og instrumentelt i sin tilgang. På FVU handler det om at kunne bruge det lærte i hverdagen.

Undervisningen er særligt tilrettelagt for voksne, hvor emnerne hentes fra de voksnes dagligdag. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men kan også finde sted som blended learning eller fjernundervisning.

FVU udbydes af voksenuddannelsescentre (VUC) samt en bred vifte af udbydere, der har overenskomst med et VUC om at udbyde FVU, herunder erhvervsskoler, sprogcentre og oplysningsforbund.

Bæredygtighed indgår ikke som emne eller faglige mål i læreplanerne for FVU, så det er op til den enkelte underviser at inddrage bæredygtighed i opgaver og diskussioner.

Almen voksenuddannelse (AVU)

AVU har som formål at styrke voksnes almene viden, færdigheder og kompetencer inden for den brede vifte af fag, som kendes fra folkeskolen. AVU kan således både bruges til at få lært noget af det, som man ikke fik lært i grundskolen, eller som man over årene har mistet kvalifikationer inden for.

Målgruppen for AVU er voksne, der har behov for at forbedre deres mulighed for at tage en uddannelse, på arbejdsmarkedet, som borger i samfundet eller i privatsfæren.

Der deltog omkring 140.000 voksne i AVU-undervisningen i 2017, hvoraf omkring halvdelen var unge under 25. Af de resterende var størstedelen under 40 år. Kun ca. 10% var 40 år eller derover. Deltagelsen har over årene været stabil.

Undervisningen er tilrettelagt som enkeltfagsundervisning, hvor man kan tage et eller flere fag ad gangen. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men kan også finde sted som blended learning eller fjernundervisning.

AVU udbydes af VUC'er.

Bæredygtighed indgår i fagenes mål i den udstrækning, de gør det i folkeskolens tilsvarende fag.

Enkeltfags-HF

Enkeltfags-HF har som formål at forberede voksne til videregående uddannelse og give almindelse samt viden og kompetencer på gymnasialt niveau. Enkeltfags-HF anvendes ofte til at opnå studiekompetence eller at opfylde specifikke adgangskrav til videregående uddannelse.

Målgruppen for enkeltfags-HF er voksne, der ønsker at starte på en videregående uddannelse eller ønsker at tilegne sig gymnasiale kvalifikationer i bestemte fag.

Der deltog godt 100.000 voksne i enkeltfags-HF-undervisningen i 2017, hvoraf godt halvdelen var unge under 25 år. Af de resterende var størstedelen under 40 år. Kun 6-7% var 40 år eller derover. Deltagelsen har over årene været stabil.

Undervisningen er tilrettelagt som enkeltfagsundervisning, hvor man kan tage et eller flere fag ad gangen. Der er mulighed for at tage en samlet HF via HF-enkeltfag. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men kan også finde sted som blended learning eller fjernundervisning, hvor fjernundervisning er relativt udbredt.

Enkeltfags-HF udbydes af VUC'er, HF-kurser, gymnasier og studenterkurser.

Bæredygtighed indgår i fagenes mål i den udstrækning, de gør det i de tilsvarende fag på de gymnasiale uddannelser.

Arbejdsmarkedsuddannelser (AMU)

AMU har som formål at forbedre voksnes muligheder på arbejdsmarkedet i forhold til arbejdsmarkedets behov på kort og længere sigt gennem erhvervsrettet kompetenceudvikling.

Målgruppen for AMU er ufaglærte og faglærte voksne.

Der deltog knap 1/2 mio. voksne på AMU-kurser i 2018³⁴. 7 ud af 10 deltagere er mænd, og 9 ud af 10 af deltagerne ligger i aldersgruppen 20-60 år, hvor de fordeler sig aldersmæssigt nogenlunde ligeligt med en lille overvægt i gruppen 50-60 år. Deltagelsen har de seneste år (Corona-perioden undtaget) ligget nogenlunde stabilt på knap 1/2 mio., men blot 10 år tidligere – i 2010 – deltog over 1 mio. voksne. Til gengæld er omfanget, den enkelte kursist deltager i AMU på, øget over de sidste 10 år fra i gennemsnit 2,9 til 3,2 dage.

Undervisningen er både praktisk og teoretisk og kan være tilrettelagt på fuld tid eller deltid. AMU består af korterevarende kurser (i hovedsagen mellem 1 og 5 dage), som man kan tage enkeltvis eller stykke sammen efter behov. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men kan også finde sted som blended learning eller fjernundervisning.

AMU udbydes af erhvervsskoler og private AMU-udbydere, herunder oplysningsforbund.

Bæredygtighed har aktuelt en høj prioritet i AMU. Således viser en søgning på "bæredygtig" på AMUKURS.dk at der aktuelt udbydes 32 uddannelsespakker og 38 kurser, hvor bæredygtighed indgår som et element. Og flere er under udvikling. Kurserne udbydes især inden for Handel, Administration, Kommunikation og Ledelse (HAKL), Industriens Uddannelser (IU), Byggeri- og Anlægsbranchen (BAI).

³⁴ Kursisternes baggrund. DEG. Adresse: <https://deg.dk/tal-analyse/amu/kursisternes-baggrund>. Besøgt 4.8.2022.

Erhvervsuddannelse for voksne (EUV)

EVU har som formål at give voksne kompetence som faglært inden for et erhverv i form af en tilpasset erhvervsuddannelse. En EUV bygger videre oven på den voksnes realkompetencer og er derfor som regel kortere end en erhvervsuddannelse for unge. Den voksnes realkompetencer vurderes ved en RealKompetenceVurdering (RKV) med henblik på at godskrive den del af uddannelsen, som allerede er dækket af den voksnes reelle kompetencer.

Målgruppen for EUV er voksne ufaglærte eller voksne, der har en uddannelse, men som har behov for at blive omskoleet til et nyt erhverv.

Der startede omkring 22.000 voksne på en EUV i 2018. Omkring 40% var mellem 25 og 30 år, mens omkring 35% var mellem 30 og 40 år og 25% var fyldt 40 år.

Undervisningen er skolebaseret på grundforløbet og veksler mellem praktik i en eller flere virksomheder og skoleundervisning. Undervisningen foregår nogle steder på rene voksenhold og andre steder, hvor der er for få deltagere til at lave særlige EUV-hold, undervises de voksne sammen med de unge på erhvervsuddannelserne. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men kan også finde sted som blended learning eller fjernundervisning.

EUV udbydes af erhvervsskoler.

Bæredygtighed indgår i fagenes mål i den udstrækning, de gør det i de tilsvarende fag på erhvervsuddannelsen.

Akademiuddannelser

Akademiuddannelser er erhvervsrettede videregående uddannelser, der skal sikre den uddannede viden, færdigheder og kompetencer svarende til niveau 5 i den danske kvalifikationsramme for livslang læring. Det er muligt at få en RKV, der giver fritagelse for hele eller dele af en uddannelse eller adgang til en uddannelse.

Målgruppen for akademiuddannelserne er voksne med en erhvervserfaring eller en gymnasial uddannelse som har erhvervserfaring.

Der deltog omkring 30.000 voksne i akademiuddannelser i 2017 og har siden været stort set stabil på dette antal. Godt halvdelen af deltagerne er under 40 år. Akademiuddannelser inden for administration, ledelse og det merkantile område udgør omkring $\frac{3}{4}$ af aktiviteten. Andelen af kvinder udgjorde i 2018/19 46 pct. på akademiniveau³⁵.

Akademiuddannelser tilrettelægges som udgangspunkt som deltidsuddannelser for voksne i beskæftigelse. Uddannelsen består af moduler, som kan tages enkeltvis eller stykkes sammen til en fuld akademiuddannelse. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men finder ofte også sted som blended learning. Desuden foregår uddannelsen som ren fjernundervisning på erhvervsakademiernes fælles udbud af onlinekurser SmartLearning.

³⁵ *Aktiviteten på offentligt videregående VEU* (2020). Styrelsen for Forskning og Uddannelse. Adresse: <https://ufm.dk/uddannelse/videregaende-uddannelse/efter-og-videreuddannelse/analyser-af-veu-området/kortlaegning-af-aktiviteten-pa-offentligt-videregaende-veu>. Besøgt den 4.8.2022

Akademiuddannelserne udbydes af erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter, der udbyder fuldtidsuddannelser inden for tilsvarende fagområder.

Der er på nuværende tidspunkt omkring 10 akademimoduler, der har bæredygtighed som omdrejningspunkt. Modulerne udbydes på akademiuddannelserne inden for ledelse, miljøteknologi, byggeri og ernæring. Derudover er det op til den enkelte underviser at inddrage bæredygtighed i undervisningen.

Diplomuddannelser

Diplomuddannelser er erhvervsrettede videregående uddannelser, der skal sikre den uddannede viden, færdigheder og kompetencer svarende til niveau 6 i den danske kvalifikationsramme for livslang læring. Det er muligt at få en RKV der giver fritagelse for hele eller dele af en uddannelse eller adgang til en uddannelse.

Målgruppen for diplomuddannelser er voksne med en videregående uddannelse på mindst akademniveau og med erhvervserfaring.

Der deltog omkring 70.000 voksne i diplomuddannelser i 2017 og har siden været stort set stabil på dette antal. Omkring halvdelen af deltagerne er under 40 år. Omkring 1/4 af aktiviteten foregår indenfor ledelse, godt 1/4 foregår på det pædagogiske område og omkring 1/5 indenfor medier og kommunikation. Andelen af kvinder udgjorde i 2018/19 61 pct. på diplomniveau (inklusive HD)³¹.

Diplomuddannelser tilrettelægges som udgangspunkt som deltidsuddannelser for voksne i beskæftigelse. Uddannelsen består af moduler, som kan tages enkeltvis eller stykkes sammen til en fuld diplomuddannelse. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men finder ofte også sted som blended learning. Desuden foregår enkelte uddannelser som ren fjernundervisning på erhvervsakademiernes fælles udbud af onlinekurser SmartLearning.

Diplomuddannelserne udbydes af erhvervsakademier (it, ledelse og det merkantile område), professionshøjskoler og universiteter, der udbyder fuldtidsuddannelser inden for tilsvarende fagområder.

Der er etableret en egentlig diplomuddannelse i Bæredygtig virksomhed, hvori indgår 6 moduler hvor bæredygtighed er omdrejningspunktet. Der udbydes desuden yderligere to moduler med bæredygtighed som omdrejningspunkt inden for ledelse. Endelig udbyder professionshøjskolerne modulet Bæredygtighed i pædagogisk praksis. Derudover er det op til den enkelte underviser at inddrage bæredygtighed i undervisningen.

Masteruddannelser

Masteruddannelser er forskningsbaserede videregående uddannelser for voksne, der har til formål at give studerende med erhvervserfaring og en forudgående uddannelsesbaggrund en videregående uddannelse inden for et specialiseret område eller i et bredere perspektiv på et fagligt eller flerfagligt område.

Målgruppen for masteruddannelser er voksne med en videregående uddannelse på mindst bachelor-/diplomniveau og med erhvervserfaring.

Der deltog godt 18.000 voksne i masteruddannelser i 2017 og har siden været stort set stabil på dette antal. Omkring halvdelen af deltagerne er under 40 år. Næsten halvdelen af aktiviteten

foregår indenfor det samfundsvidenskabelige område, og godt ¼ foregår på det humanistiske område. Andelen af kvinder udgjorde i 2018/19 57 pct. på masterniveau³¹.

Masteruddannelser tilrettelægges som udgangspunkt som deltidsuddannelser for voksne i beskæftigelse. Uddannelsen består af moduler, som kan tages enkeltvis eller stykkes sammen til en fuld masteruddannelse. Undervisningen foregår især som tilstedeværelsesundervisning på hold, men kan også finde sted som blended learning.

Masteruddannelserne udbydes af universiteter.

DTU udbyder Master i bæredygtig ledelse og Master i Bæredygtigt Byggeri. Det Kongelige Akademi udbyder Master i Bygningskultur - Bæredygtighed, Strategi og Transformation. Og flere andre universiteter er på vej med masteruddannelser – i hovedsagen inden for ledelse. Derudover er det op til den enkelte underviser at inddrage bæredygtighed i undervisningen.

Fra 1 mio. elever og studerende til national handleplan

Uddannelser for Fremtiden

I foråret 2021 lancerede Elev- og Studenterbevægelsen, Den Grønne Ungdomsbevægelse (tidl. Den Grønne Studenterbevægelse) og Danske Skoleelever den fælles kampagne *Uddannelser for Fremtiden*. Tilsammen repræsenterede de 12 organisationer over 1 mio. elever og studerende i Danmark som stillede fire overordnede krav til skoler og uddannelsesinstitutioner om at integrere grøn omstilling og bæredygtighed i kernen af det danske uddannelsessystem. De fire krav var:

1. Bæredygtig dannelse skal sikres gennem undervisning i grøn omstilling og bæredygtighed med fokus på handlekompetence og tværfaglighed på alle uddannelsesstrin.
2. Bæredygtig dannelse skal være en del af de enkelte uddannelsers formålsparagraffer.
3. Skoler og uddannelsesinstitutioner skal reducere det økologiske fodaftryk fra deres samlede drift og virke.
4. Skoler og uddannelsesinstitutioner skal arbejde aktivt for omstillingen til et bæredygtigt samfund i samarbejde med andre institutioner, virksomheder og civilsamfundet.

Herudover stillede *Uddannelser for Fremtiden* en række specifikke krav rettet mod hhv. grundskoler, erhvervsskoler, gymnasiale uddannelser, professionsbacheloruddannelser og universitetsuddannelser.

Samråd

Kampagnen førte til, at Børne- og Undervisningsminister, Pernille Rosenkrantz-Theil (S), og daværende Uddannelses- og Forskningsminister, Ane Halsboe-Jørgensen (S), blev indkaldt til samråd af Astrid Carøe (SF) og bedt om at redegøre for, *"hvilke initiativer regeringen vil tage for at sikre, at klima- og bæredygtighedsdagsordenen bliver en integreret del af alle uddannelser, lige fra folkeskole til de videregående uddannelser, som er vigtigt for at vi kan nå i mål med den grønne omstilling..."*.

Under samrådet blev ministrene spurgt af MF Uffe Elbæk, om regeringen havde ambitioner om at lave en egentlig national grøn uddannelsesstrategi og til dette svarede Pernille Rosenkrantz-Theil, at hvis Uffe Elbæk skrev en sådan handlingsplan og national strategi for grønne uddannelser, så ville hun gerne gennemføre "ikke det hele, men store dele af det".

https://www.ft.dk/udvalg/udvalgene/UFU/kalender/54134/samraad.htm?fbclid=IwAR3a-K1V1Rxn2NL0m9IP53Cv6u3pWch_61MW3xz3o7AQttgmK8Lx1XA0FE)

Handleplan

Dette førte til, at en gruppe på 12 personer bestående af bl.a. lærere, professorer, en vicerector på et gymnasium og aktivister fra Den Grønne Ungdomsbevægelse samledes og formulerede en national [handleplan](#) for uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU). Handleplanen havde fået opbakning fra 24 organisationer fra børne-, undervisnings-, uddannelses- og kulturområdet, da den i januar 2022 blev overrakt til Børne- og Undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil.

I marts 2022 blev første fase af handleplanen igangsæt med støtte på 0,5 mio. kr. fra Børne- og Undervisningsministeriet og der blev etableret otte partnerskaber for henholdsvis dagtilbud, grundskoler, gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser og FGU, korte- og mellemlange videregående uddannelser, lange videregående uddannelser, voksen- og efteruddannelser (VEU) og folkeoplysning, samt et sekretariat ved *Verdens Bedste Nyheder* med ansvar for at lede og koordinere partnerskabernes arbejde til en samlet afrapportering i september 2022.

Hvad er uddannelse for bæredygtig udvikling?

Uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU) handler ikke blot om at opnå faktuel viden om klimaforandringerne, biodiversitet, miljøproblemer eller vedvarende energi. Det handler også om systemisk tænkning og tværfaglighed, samt at elever, lærlinge, studerende og kursister udvikler kompetencer til at kunne handle på deres viden. Derfor er der også fokus på det brede bæredygtighedsbegreb, hvor elever, lærlinge, studerende og kursister opnår en forståelse for forholdet mellem den miljømæssige, sociale og økonomiske bæredygtighed. Det er desuden gennemgående i partnerskabernes arbejde, at bæredygtighed tænkes ind i både undervisning, drift og ledelse – at der arbejdes med en helinstitutionstænkning.

Ph.d. og professor emeritus ved DPU, Jeppe Læssøe har deltaget i partnerskabernes arbejde og bistået med en beskrivelse og [kortlægning](#) UBU-feltet som en hjælp til at skabe en fælles forståelse af UBU og dermed støtte arbejdet med at indsamle viden samt undersøge barrierer og muligheder for UBU.

Kortlægningen udgør ikke én klar definition af UBU, da det dels er et meget rummeligt begreb og dels et felt i udvikling. Dens formål er derimod at tydeliggøre forskellene og ikke mindst fællesmængden og overlappene indenfor UBU-feltet og dermed give et fælles, nuanceret sprog for UBU og et fundament, som UBU-partnerskaberne kan stå på og arbejde ud fra.

Definition fra handleplanen:

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (UBU) har fokus på det brede bæredygtighedsbegreb og dermed forholdet mellem den miljømæssige, sociale og økonomiske bæredygtighed. UBU bygger på systemisk tænkning og tværfaglighed, hvor elever, studerende og kursister udvikler kompetencer til at kunne reflektere, identificere og handle på deres viden om bæredygtige problemstillinger, dilemmaer og udviklingsmuligheder.

Herunder beskrives de tre centrale begreber, systemisk tænkning, tværfaglighed og handlekompetence.

Systemisk tænkning

Udgangspunktet er en forståelse af, at verden i dag er mere kompleks end nogensinde før. Dette stiller krav til den enkelte, hvis man skal kunne overskue omfanget af de problemer og muligheder, vi som individer og samfund står over for. UBU indeholder et fokus på systemisk tænkning, som ses som afgørende for, at mennesker kan lykkes med en samlet indsats i forhold til bæredygtighed. Frem for at opdele verden i enkeltdele og dernæst beskrive de enkelte deles indhold og forhold mekanisk, skal elever, lærlinge, studerende og kursister rustes til at tænke i sammenhænge og helheder. En systemisk tænkning skaber helhedsforståelse, f.eks. en bedre forståelse for forholdet mellem det lokale og globale, mellem individ og fællesskab, samt en styrket

evne til at identificere forbindelser mellem forskellige problemer og løsninger og de strukturer, de indgår i.

Tværfaglighed

Den faglige opsplitningstænkning er i fokus her. Antagelsen og påstanden er, at mange af verdens vigtigste udfordringer i dag ikke kan isoleres til enkeltfaglige problemstillinger. Tværtimod kræver de tværfaglige eller flerfaglige tilgange og forståelser. Ikke desto mindre hersker der fortsat - og formentlig i særlig grad i det videregående uddannelsessystem, en udbredt søjle- og silotænkning, som skaber barrierer for nytænkning og innovativ problemløsning. For at forstå bæredygtighedsbegrebet og for at forstå og arbejde med opfyldelsen af Verdensmålene og skabe bæredygtig omstilling er der behov for en høj grad af tværfaglighed.

Handlekompetence

Størstedelen af vores uddannelsessystem i dag er generelt fokuseret på viden. Men i et bæredygtigt samfund er der behov for et lag mere, nemlig at den etablerede viden skal omsættes til handling. Derfor betyder UBU også et øget fokus på handlinger og handlekompetence, således at samfundet uddanner borgere, der ikke kun intellektuelt forstår den verden, de er en del af, men som også har kompetencerne til at bruge denne viden til at skabe reelle forandringer. Det kan både være ved at omsætte viden til konkrete processer eller produkter, men det kan også foregå som et samarbejde med andre aktører, eller som konkrete øvelser og omstillingsprojekter lokalt på uddannelsesinstitutionen. Dette handlingsperspektiv kan indebære store ændringer i forestillingen om, hvad der konkret skal foregå på den enkelte skole, uddannelsesinstitution etc.

Kommissorium for partnerskaberne

Baggrund

Partnerskabernes opgave ifølge handleplanen er:

- *At arbejde med, hvordan vi kan fremme uddannelse for bæredygtig udvikling i Danmark helt fra lokalt og institutionelt niveau til det nationale niveau, både ved at komme med anbefalinger til politikere og andre aktører og ved selv at igangsætte forandringsskabende initiativer.*
- *Som handlefællesskab at have fokus på handling og produkt og arbejde aktivt for at skabe forandringer.*
- *At motivere til udvikling.*

Uddannelsespartnerskaber skal frem til august/september 2022:

- indsamle og bearbejde eksisterende viden om UBU på deres område med henblik på et første overblik over og indblik heri.
- belyse muligheder såvel som barrierer
- på den baggrund komme med forslag til initiativer, der kan fremme UBU på deres område.
- klargøre manglerne i deres eksisterende viden og på den baggrund komme med forslag til vidensindsamling i de efterfølgende faser.
- drøfte og planlægge partnerskabets arbejde i de kommende faser.

Uddannelsespartnerskaberne kan supplere sig med institutioner, organisationer og enkeltpersoner (forskere og eksperter) for at styrke partnerskabets arbejde.

Arbejdet i partnerskaberne er ulønnet.

Der forventes afholdt 3-5 møder i partnerskaberne frem mod midtvejsmødet i juni og ét efterfølgende møde i august forud for den opsamlende konference i august/september 2022.

Mini-sekretariatet koordineres af person med erfaring fra og forbindelse til Den Grønne Studenterbevægelse under ledelse af Verdens Bedste Nyheder bistået af konsulenter fra We do Democracy.

Der leveres støtte og rådgivning til arbejdet i partnerskaberne samt ledelse af den overordnede proces frem mod opsamlingen i august/september.

En tovholder fra hver af de otte uddannelsespartnerskaber udgør sammen med mini-sekretariatet projektets styregruppe i løbet af fasen.

På vej mod uddannelser for bæredygtig udvikling

September 2022

I marts 2022 blev et historisk samarbejde på tværs af uddannelsessektoren igangsat. Med baggrund i et opråb fra over 1 mio. elever og studerende og en national handleplan for uddannelse for bæredygtig udvikling blev otte uddannelsespartnerskaber nedsat af Børne- og Undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil (S). Partnerskaberne voksede til at rumme 80 organisationer og har på rekordtid, fra marts til september 2022, arbejdet med højt engagement, indsamlet viden, diskuteret og udarbejdet anbefalinger til, hvordan hele uddannelsessystemet kan udvikles i en bæredygtig retning.

Redaktion:

**Verdens
Bedste
Nyheder**

